

Kvalitet och delaktighet går hand i hand på en barnskyddsanstalt - eller går de?

En litteraturstudie om kvalitet och delaktighet i barnskyddet

Mona Ahonen

Examensarbete
Det sociala området
2010

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	2614
Författare:	Mona Ahonen
Arbetets namn:	Kvalitet och delaktighet går hand i hand på en barnskyddsanstalt - eller går de? En litteraturstudie om kvalitet och delaktighet i barnskyddet
Handledare (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Uppdragsgivare:	Borgå stad/ Ungdomshemmet Tukkaris
<p>Syftet med detta examensarbete var att få fram vad som anses vara god kvalitet i vård utom hemmet och hur man kan få klienterna delaktiga i en god kvalitet på barnskyddsanstalter. Mitt examensarbete skall vara förkunskap och teorin till ungdomshemmet Tukkaris kvalitetshandbok som personalen på ungdomshemmet tillsammans kommer att konstruera under år 2011. För att fånga syftet ställdes två forskningsfrågor: Vad innebär god kvalitet på barnskyddsanstalter och hur kan man bedöma att det är bra kvalitet? samt Hur kan man få barn att känna att de är delaktiga, så att det leder till god kvalitet på en barnskyddsanstalt? Examensarbetet utfördes som en litteraturstudie där texterna baserade sig på litteratur och artiklar. Urvalskriterierna för litteraturen och artiklarna var att de skulle handla om det finländska barnskyddet och främst vara skrivna på 2000-talet. Artikelanalysen gjordes som en innehållsanalys där det bildades relevanta kategorier utgående från mina forskningsfrågor. I resultatet kom det fram att god kvalitet i vård utom hemmet innebär god vård, skötsel och fostran samt att vården skall beakta klienternas egna önskemål och förväntningar om barnskyddsservicen. Kvalitativt arbete ansågs vara ett klientcentrerat arbetssätt samt ett bra samarbete med barnets nätverk. Kvalitet kan bedömas med hjälp av riksomfattande kvalitetskriterier om vård utom hemmet eller genom att utvärdera kvaliteten på anstalten i efterhand. För att klienterna skall känna sig delaktiga i en god kvalitet i barnskyddet är det viktigt att klienterna får vara med och påverka i vardagen på anstalten. Genom att personalen hör och fäster uppmärksamhet vid barnens åsikter och önskemål får barnen en känsla av delaktighet.</p>	
Nyckelord:	kvalitet, barnskydd, vård utom hemmet, kvalitetshandbok, delaktighet
Sidantal:	54
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social care
Identification number:	2614
Author:	Mona Ahonen
Title:	Quality and involvement go hand in hand at a child welfare institution - or are they? A literature study about quality and participate in child welfare
Supervisor (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Commissioned by:	The city of Porvoo /youth home Tukkar
<p>The purpose of this thesis was to obtain what is considered to be good quality in foster care and how to get clients participate in the quality of service at child welfare institutions. My thesis is intended to be taken into account and theory for the youth home Tukkar's quality handbook that the staff at the youth home will develop during 2011. In order to capture the purpose two research questions were asked: What comprises good quality service at child welfare institution and how can we assess that there is good quality of service? and, How can you get children to feel participate in a good quality service at a child welfare institution? The work has been conducted as a study of literature based on books and articles. The selection criteria for the chosen literature and articles was that they should encompass the Finnish child welfare system and be written during the 21st century. The article analysis was performed as a content analysis which was arranged into relevant categories based on my research questions. The results show that good quality foster care means good care, conduct and rearing as well as taking into account the client's own wishes and expectations of the child protection service. Qualitative work was seen as a client-centered approach and a good working relationship with the child's network. Quality can be assessed by using national criteria of quality child welfare care or by evaluating the quality of service of the institution afterwards. For the clients to feel participate of a good quality service of child protection, it is important that clients may have an influence in everyday life at the institution. By paying attention to and listening to the child's views, the children are given a sense of participate.</p>	
Keywords:	quality, child welfare, foster care, quality-handbook, participate
Number of pages:	54
Language:	swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	2614
Tekijä:	Mona Ahonen
Työn nimi:	Laatu ja osallisuus kulkevat käsi kädessä lastensuojelulaitoksessa – vai kulkevatko? Kirjallisuustutkimus laadusta ja osallisuudesta sijaishuollossa
Työn ohjaaja (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Toimeksiantaja:	Porvoon kaupunki/ Nuorisokoti Tukkarin
<p>Tämän opinnäytetyön tavoite oli selvittää mikä on hyvä laatu sijaishuollossa ja miten saada asiakkaat osalliseksi hyvään laatuun lastensuojelulaitoksissa. Opinnäytetyöni tulee olemaan esitieto ja teoria nuorisokoti Tukkarin laatukäsikirjalle jonka henkilökunta tulee yhdessä laatimaan vuonna 2011. Selvitäkseen opinnäytetyön tarkoitusta laadittiin kaksi tutkimuskysymystä: Mitä hyvä laatu lastensuojelulaitoksissa pitää sisällään ja miten hyvää laatua voidaan arvioida? sekä, Miten lasta saadaan tuntemaan itseänsä osalliseksi hyvään laatuun lastensuojelulaitoksissa? Opinnäytetyöni tehtiin kirjallisuustutkimuksena jossa tekstit pohjautui kirjallisuuteen ja artikkeleihin. Kirjallisuuden ja artikkeleitten valintakriteerit olivat että niitten piti käsitellä suomalaista lastensuojelua ja pääsääntöisesti olla kirjoitettu 2000-luvulla. Artikkelianalyysi tehtiin sisällysanalyysinä jossa muodostettiin eri kategorioita tutkimuskysymysten perusteella. Tuloksissa ilmeni että hyvä laatu sijaishuollossa pitää sisällään hyvää huoltoa, hoitoa ja kasvatusta sekä että hoidossa huomioidaan asiakkaan omat toiveet ja odotukset lastensuojelupalvelussa. Laadullista työtä pidetään asiakaskeskeistä työtapaa sekä hyvää yhteistyötä lapsen lähiverkoston kanssa. Laatua voidaan arvioida sijaishuollon valtakunnallisten laatukriteerien avulla tai arvioimalla laatua lastensuojelulaitoksissa jälkikäteen. Saadaksesi asiakkaitten tuntevansa itsensä osalliseksi hyvään laatuun lastensuojelussa on tärkeitä että asiakkaat saavat olla mukana vaikuttamassa laitoksen arjessa. Henkilökunnan tulee kuunnella ja huomioida lapsen näkökulmia ja toiveita ja näin lapsi tuntee itsensä osalliseksi.</p>	
Avainsanat:	laatu, lastensuojelu, sijaishuolto, laatukäsikirja, osallisuus
Sivumäärä:	54
Kieli:	ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	7
1.1 Bakgrund och behov.....	7
1.2 Syfte och frågeställningar.....	8
2. TEORETISK REFERENSRAM.....	9
2.1 Vad är kvalitet?.....	9
2.1.1 Synvinklar på kvalitet.....	9
2.1.2 Förväntningar och krav på barnskyddsservice.....	10
2.1.3 Bedömningar av kvalitet.....	11
2.1.4 Kvalitetskriterier på barnskyddsanstalter.....	13
2.1.5 Kvalitetshandbok	17
2.1.6 Vem övervakar kvaliteten i barnskyddet?.....	18
2.2 Lagstiftning.....	18
2.2.1 Barnskyddslagen	18
2.2.2 Vård utom hemmet.....	20
2.2.3 Lagen om klientens ställning och rättigheter i social- vården.....	22
2.3 Delaktighet.....	22
3. METOD.....	26
3.1 Litteraturstudie.....	26
3.2 Urval av litteratur.....	27
3.3 Innehållsanalys.....	28
3.4 Etiska aspekter	28
4. RESULTAT.....	29
4.1 Kvalitet i vård utom hemmet.....	29

4.1.1 Kvalitet på barnskyddsanstalter.....	31
4.1.2 Bedömning av kvalitet på barnskyddsanstalter.....	32
4.1.3 Kvalitetsbedömningar till förmån för klienterna.....	34
4.2 Delaktighet i barnskyddet.....	36
4.2.1 Delaktighet i barnskyddsprocessen	37
5. ANALYS	39
6. DISKUSSION OCH FORTSATT FORSKNING	45
6.1 Metoddiskussion	46
6.2 Fortsatt forskning	47
KÄLLOR	48
Bilaga 1	51
Bilaga 2	53

1. INLEDNING

I detta kapitel beskriver jag bakgrunden och behovet till detta examensarbete, syftet med arbetet samt frågeställningarna jag vill ha svar på.

1.1 Bakgrund och behov

Barnskydd och framför allt barn som är placerade utom hemmet har som tema alltid intresserat mig och ämnet står mitt hjärta nära och därför ville jag göra mitt examensarbete angående detta temaområde. Jag har på sidan om mina studier nu i två år jobbat som handledare på ungdomshemmet Tukkari i Borgå stad och där blev jag tillfrågad om jag kunde göra underlaget till en kvalitetshandbok för ungdomshemmet Tukkari. Jag vill med mitt examensarbete utveckla verksamheten på ungdomshemmet och göra något som ungdomshemmet har nytta av och samtidigt utveckla min egen yrkeskunskap och yrkesidentitet. Ungdomshemmet Tukkari är en barnskyddsanstalt med 7 platser för 13-21 åriga ungdomar som är omhändertagna eller placerade inom öppenvårdens stödåtgärder. Ungdomshemmet har även 3 stödbostäder för unga i eftervård. Förmannen för ungdomshemmet anser att ungdomshemmet skulle ha stor nytta av att få en egen kvalitetshandbok som skulle fungera som ett rättesnöre för de som jobbar på anstalten och även vikarier skulle ha nytta av handboken. Ungdomshemmet har i år som tema delaktighet och hur man i större mån skulle få ungdomarna med i saker som berör dem själva och att alla skulle ha det bra att bo på Tukkari. Jag anser att kvalitet och delaktighet hör ihop med tanke på att det är ungdomarna som skall uppleva att kvaliteten på anstalten skall vara så bra som möjligt. En kvalitetshandbok skulle få hela personalen att lättare hålla gemensamma riktlinjer och förfaringssätt i och med att det skulle finnas en dokumenterad handbok som man kan följa. Mitt examensarbete kommer att vara ett projekterat arbete med Borgå stad och ungdomshemmet Tukkari som min samarbetspart.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte med mitt examensarbete är att få fram vad god kvalitet i vård utom hemmet är och hur man kan få klienterna delaktiga i en god kvalitet på en barnskyddssanstalt och att klienterna skulle uppleva att de har det bra där. Mitt examensarbete skall vara som förkunskap och teori till ungdomshemmet Tukkaris kvalitetshandbok som hela personalen tillsammans kommer att konstruera inkommande år.

För att klarlägga mitt syfte har jag kommit fram till följande frågeställningar:

- Vad innebär god kvalitet på barnskyddsanstalter och hur kan man bedöma att det är bra kvalitet?
- Hur kan man få barn att känna att de är delaktiga, så att det leder till god kvalitet på en barnskyddsanstalt?

2. TEORETSK REFERENSRAM

I detta kapitel kommer jag att skriva om teorin bakom min forskning. Jag skriver om kvalitet på barnskyddsanstalter och vad allt en god kvalitet skall innefatta. Jag tar upp vad barnskyddslagen och lagen om klientens ställning och rättigheter säger om god kvalitet på barnskyddsanstalter och en viktig punkt är även klientens känsla av delaktighet till en god kvalitet.

2.1 Vad är kvalitet?

Kvalitet innehåller de egenskaper som förväntas uppfyllas av en organisation, sak, service eller en viss process. Förväntningarna kan grunda sig på lagstiftning, bestämmelser, avtal eller klienternas behov. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004:79)

Kvalitet väcker oftast positiva tankar och man håller det som en god och viktig sak, som t.ex. att människor försöker göra sitt arbete så bra som möjligt och med god kvalitet. Hon som använder ordet kvalitet tolkar sedan utgående från sin egen syn på vad god kvalitet är. Kärnan i god kvalitet, speciellt i barnskyddet är - vems bästa är det fråga om! En organisation kan ha sin kvalitet under kontroll först när hela personalen förbinder sig till överrenskomna principer och praxis och personalen kan utvärdera sig själv och göra det som är bäst för klienten. (Rousu&Holma 2004:10)

2.1.1 Synvinklar på kvalitet

Kvalitetskontroll innebär att man har kontroll på kvaliteten, att man vet vilka behov och förväntningar organisationen har och på vilka sätt och med vilka medel man kan uppnå god kvalitet. Även arbetstagaren i en organisation bör veta vilka förväntningar, krav och skyldigheter hon har för att kunna göra ett så bra jobb som förväntas av henne. (Rousu&Holma 1999:7-10)

Kvalitetskontroll innefattar ledning, planering, mätning och utvärdering av en verksamhet samt målsättningen att förbättra kvaliteten i verksamheten. Målsättningen är främst att förbättra den egna verksamheten i en arbetsgemenskap. (Outinen m.fl. 1999:10)

Modernt kvalitetstänkande poängterar att hela organisationen skall binda sig till kvaliteten. Personalen borde ha eniga tankar om värderingar för att de skall kunna sträva efter samma mål. Arbetsgemenskapen bör diskutera tillsammans vad man strävar efter och vilka värderingar och etiska grunder man binder sig till och hur detta syns i vardagen på anstalten. Det är fråga om enkla saker men för klienten är det mycket viktiga saker som t.ex. att organisationen sätter värde på klienten och att personalen har människokännedom. (Outinen m.fl. 1999:13)

Kvalitetsbehärskning skall innehålla eller betyda att alla i den egna organisationen och arbetsgemenskapen vet sin egen uppgift och att man känner till sin egen klientgrupp och vet deras förväntningar och behov. Organisationen skall ha bestämda mål och verksamhetslinjer med tanke på god kvalitet och för att man skall kunna uppnå detta har man gjort upp villkor som t.ex. att personalen bör ha tillräcklig utbildning och kunskap om barnskyddet och att det skall finnas tillräckligt med personal. Arbetsprocesserna skall synliggöras för både en själv och för andra så att man kan analysera och bedöma att arbetet görs på rätt sätt och för att man kan se vad som ännu kunde förbättras. Anstalten skall fastställa hurudan service erbjuds och vad som är den viktigaste innebörden i servicen. Man bör kunna mäta och uppfölja de givna målsättningarna och kvalitetsnivån genom statistik, feedback och andra utvärderingar och samtidigt vara redo att rätta till eller ändra på verksamheten beroende på utvärderingarna. (Rousu & Holma 1999:8)

2.1.2 Förväntningar och krav på barnskyddsservice

Barnskyddet skall säkra att barnet får en frisk och balanserad uppväxt till vuxenlivet. Barnskyddet skall få barnet att känna sig tryggt och att barnet får omvårdnad och en känsla av att någon bryr sig om henne. En bra service tar i beaktande barnets egna önskemål och förväntningar på vården, fostran och rehabiliteringen. Man har kunnat få fram att barn och ungas förväntningar på barnskydd är konsekvens, rättvisa och att man håller fast vid kontrakt samt en öppen atmosfär. Barnens anhöriga och familj sätter värde på en öppen, respektfull, rättvis och jämlik verksamhet. Familjemedlemmarna bör känna att de blir hörda och förstådda och trots alla brister även blir accepterade samt att de

måste få vara delaktiga i barnets liv. Det är viktigt att man talar om fakta med riktiga termer och ord och utan att dölja något. Likaså har kommunen som använder sig av barnskyddsservice sina egna krav på barnskyddet och det är då främst socialarbetarens roll att se till att barnet de placerat har det bra på anstalten. Barnskyddsanstalter är oftast en del av en större helhet och skall ta hänsyn till helheten och anstaltens goda service, och förhållningssättet är en kompromiss av många goda saker. Det som är viktigt och utmanande angående kvalitet på en barnskyddsanstalt är hur man kan få forskad kunskap om t.ex. vårdmetoder och handlingssätt att bli en del av vardagen på anstalten. (Rousu&Holma 2004:12-13)

2.1.3 Bedömning av kvalitet

Under de senaste åren har man gett ut flera olika riksomfattande rekommendationer om hur man skall nå en bra kvalitet inom barnskyddet. Det första riksomfattande kvalitetskriteriet inom barnskyddet kom ut år 2004 som en produkt av ett projekt som heter "Laituri", som var ett projekt finansierat av penningautomatföreningen RAY och centralförbundet för barnskydd. Rekommendationerna skapades av sakkunniga från olika instanser inom barnskyddet, som t.ex. chefer för barnskyddsanstalter, handledare, socialarbetare och andra sakkunniga. Barnskyddets kvalitetskriterier har som mål att man skall se barnskyddet ur barnets synvinkel, säkra att barnet redan första gången placeras på rätt plats, underlätta uppföljningen av placeringen, lätta på konkurrensen bland servicegivarna, vara som stöd för regionförvaltningsverket när de ger lov för nya barnskyddsanstalter samt övervaka placeringar utom hemmen och synliggöra placeringarna. Kriterierna visar även vad man skall fästa uppmärksamhet på och hjälpa anstalterna att kartlägga och utveckla sin verksamhet och visa dem som använder tjänsterna hur man bedömer barnskyddet. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit: 2004:5-6)

Kriterierna är gjorda ur barnens synvinkel och presenteras som en stig för barnen. I början av stigen beaktar man barnets synpunkter genom att söka efter rätt placeringsplats åt barnet och genom att barnet får möjlighet att bekanta sig med platsen och vänja sig vid den. Halva vägen på stigen beskriver livet på an-

stalten och i slutet av stigen börjar man leda barnet till nästa skede i livet. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit: 2004:8)

Som bedömningskriterier för god kvalitet kan man även ta modellen: "Sju kvalitetsstigar" som har arbetats fram som ett projekt av Stakes och Åbo universitet. Modellen menar att det att man skall få kvaliteten under kontroll är en långvarig process som framskrider som när man går på en stig. Kvalitetsstigarna ser man som olika möjligheter att närma sig frågorna om kvalitet ur olika synvinklar. Stigarna skall ge idéer för kvaliteten på den egna arbetsplatsen och man kan välja vilken stig arbetsgemenskapen väljer att gå och likaså kan man kombinera de olika stigarna för att fördjupa kvaliteten på anstalten. (Outinen m.fl. 1999:3)

De sju kvalitetsstigarna är följande:

- 1. Klientens röst blir hörd*
- 2. Självutvärdering - den egna bilden klarnar*
- 3. Värderingsdiskussion om kvalitetspolitik*
- 4. Projektkunskap i organisationen*
- 5. Praktisk förbättring av vården och service*
- 6. Mätning av det man tror på och det man vet*
- 7. Modig med att visa vägen*

(Outinen m.fl. 1999:21/min övers.)

I detta examensarbete vill jag lyfta fram barnets delaktighet i barnskyddsarbetet och därför vill jag lyfta fram den första stigen, om att få klientens röst hörd.

Det är social- och hälsovårdens grunduppgift att svara på klienternas behov och förväntningar och därför är det viktigt att få klienternas röst hörd. Genom att få klienternas värderingar och deras feedback om kvaliteten på servicen kan man planera och utveckla verksamheten. Stigen om att få klientens röst hörd kan man använda sig av när man vill ha verksamheten mera klientcentrerad och när man verkligen vill ge utrymme för klientens röst genom att lyssna och förstå vad

de vill och behöver i vården. Med denna metod kan klienten känna att hon själv kan påverka utvecklandet av servicen. Med hjälp av frågeformulär om anstaltens verksamhet och kvalitet kan man få klientens syn på kvaliteten. Det är även viktigt att resultatet från förfrågningarna leder till förändring och förbättring av verksamheten. Man kan göra frågeformulär om hur nöjda klienterna är med verksamheten men likaså bara föra bordsdiskussioner om ämnet, men det är viktigt att man analyserar det man hört eller sett och går resultaten tillmötes genom att i viss mån ändra på verksamheten. (Outinen 1999:22-32)

2.1.4 Kvalitetskriterier på barnskyddsanstalter

Huvudsaken med vård utom hemmet är att barnet får god vård, skötsel och fostran såsom lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätts första paragraf säger:

”Syftet med vårdnaden om barn är att trygga en balanserad utveckling och välfärd för barnet enligt dess individuella behov och önskemål. Vårdnaden bör trygga positiva och nära människokontakter i synnerhet mellan barnet och föräldrarna. Barn skall ges en god vård och uppfostran samt ägnas en med hänsyn till barnets ålder och utveckling behövlig tillsyn och omsorg. Barnet bör så vitt möjligt ges en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt en utbildning som motsvarar dess anlag och önskemål”

Barn bör uppfostras så att de får förståelse, trygghet och ömhet. Barnet får inte undertryckas, agas eller utsättas för annan kränkande behandling. Barnet bör stödjas och uppmuntras i sin utveckling till självständighet, ansvarsfullhet och vuxenhet.” (Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 1983/36 § 1)

Det som nämns i lagparagrafen kan ses som ett rättesnöre genom hela placeringstiden för ett barn i vård utom hemmet. I hela processen, från det att man börjar med barnskyddsåtgärder åt ett barn och ända tills eftervården är slut, finns det många mål som bör uppfyllas och det viktigaste målet är att barnet får så bra vård, fostran och rehabilitering som möjligt och att barnet får positiva och nära personliga kontakter. När det finns skäl att ett barn skall bli placerat på en anstalt är det barnets socialarbetare som tar kontakt med barnskyddsanstalten

och så skall det bedömas om platsen är den rätta för barnet med tanke på barnets och föräldrarnas förväntning om placeringen och om anstalten kan uppfylla dessa behov. Följande steg är att barnet och föräldrarna kommer och bekantar sig med anstalten och samtidigt går man igenom reglerna som finns på anstalten, samt att parterna förpliktar sig till samarbete och förståelse. Barnskyddsanstaltens personal bör beakta förväntningar och önskemål som klienten och föräldrarna har och det är ett viktigt skede med tanke på att barnet och hennes anhöriga skall känna sig trygga och välkomna då barnet flyttar till barnskyddsanstalten. Ett viktigt arbetsredskap i hela vården utom hemmet är att man konstruerar en vårdplan tillsammans med klienten i vilken det skall stå vad som är målet med placeringen och hur man skall stöda och förbättra barnets livskvalitet och med hjälp av vilka medel. I planen skall det stå hur lång tid man uppskattar att placeringen kommer att räcka och hur barnet under placeringen håller kontakt med föräldrar och andra nära personer. I planen skall det även stå hur ofta man granskar planen. Under placeringen har barnet rätt till ett förtroendefullt samspel med personalen och andra barn och barnet bör få en känsla av trygghet och delaktighet. När omhändertagningen upphör och barnet flyttar tillbaka hem eller den unga flyttar till en egen bostad så har barnet och den unga rätt till eftervård. Rätten till eftervård har även de barn som har varit placerade med hjälp av öppenvårdens stödåtgärder i över ett halvt år. (Valtakunnalliset sijai-shuollon laatukriteerit 2004:15-28, Barnskyddslagen § 75)

Finlands kommunförbund har år 2006-2008 haft ett projekt som heter Lapsi-ARVI, som hade som mål att ge ut en handbok om kvalitetskriterier inom barnskyddsservice. Projektets grundläggande budskap har varit att barnskyddsservicens goda kvalitet är allas gemensamma angelägenhet. Projektet har haft som mål att Lapsi-ARVI kriterierna skall angå alla barnskyddsserviceformer. Kriterierna skall vara en bas för både de som producerar och levererar service inom barnskyddet. Lapsi-ARVI kriterierna innehåller grundläggande krav på kvalitet i barnskyddet och man ser på kriterierna ur olika synvinklar och utnyttjar dem på olika sätt. Man kan se kriterierna ur klientens, producentens, kommunens beslutsfattares eller arbetstagarens synvinkel men hur man än ser på fenomenet bedömer man samma utvärderingsområde. Man kan utveckla grund-

krav och gå djupare in på vilka kriterier det finns för de olika serviceformerna (öppna vården, socialvården, familjevården och anstaltsvården) har på kvaliteten. De grundläggande kvalitetskriterierna kan användas som grund i självutvärdering eller i värderingen inom anstalten eller jämförelsegrupper. Det skulle vara bra att ta reda på vad klienterna tycker om kriterierna genom att samla in enkäter om kvalitet av klienterna. Grundkriterierna är viktiga med tanke på att då vet klienterna och arbetarna vad de kan förvänta sig av barnskyddet. (Holma 2009:3-4, 35-36)

I Lapsi-ARVI kriterierna kommer det fram grundläggande mål som barnskyddsservice skall uppfylla och ett av målen är konstruktionen av ett gott barnskydd. Detta innebär att det finns tillgång till service och att det finns ett mångfaldigt urval av serviceformer som stöder barn och familjer som är i behov av barnskydd. Information om de olika serviceformerna skall vara tillgängligt så att klienterna vet vilket utbud det finns i kommunen. Verksamhetens syfte och grunduppgift skall vara skriven grundligt i verksamhetsplanen och de som arbetar på barnskyddsanstalten skall veta vad man arbetar för. Verksamheten, handledningen och ledarskapet skall vara ordnat så att det är bäst för barnet och ledningen skall se till att verksamheten är organiserad enligt klienternas behov. Ledningen skall även säkra att verksamhetens risker och säkerhet är under kontroll. I kvalitetshandboken skall lednings- och handledningsmetoderna samt ansvars- och uppgiftsbeskrivningarna vara noggrant beskrivna och det är ledningens uppgift att se till att dessa beskrivningar och bestämmelser finns till personalens förfogande och att man håller fast och agerar efter dessa. Lapsi-ARVI kriterierna poängterar att det är mycket viktigt att man uppföljer, utvärderar och utvecklar verksamheten med tanke på att det skall vara god kvalitet på anstalten. Även personalens styrka med tanke på deras antal, kunskap och struktur är av stor betydelse för resultatet av servicen och detta beror på hur mycket klienterna behöver personalens tid. Personalens kunskap och ork har stor betydelse med tanke på hur de klarar av att hantera olika situationer i klienternas liv och till detta har personalen rätt att få stöd genom regelbunden arbetshandledning, utvecklingssamtal, fortbildning samt arbetsskydd. Det är viktigt att uppmuntra personalen till att granska och utveckla deras eget arbete.

Anstaltens utrymmen och utrustning skall uppfylla allmänna krav om säkerhet och hygien och det är till allas fördel om utrymmena är hemtrevliga och rena. Något som även är viktigt är att alla känner till budgeten och att man strävar efter en god ekonomi som är i balans. (Holma 2009:56-57)

Ett annat viktigt mål enligt Lapsi-ARVI kriterierna är att barnskyddsservice skall uppfylla är god service och verksamhet i hela processen. Kriteriet säger att socialarbetaren skall tillsammans med barnet och hennes anhöriga skall göra upp en kartläggning över behovet av barnskyddsserviceformer och vilket stöd och vilken vård barnet behöver och tillsammans gör man upp en vårdplan. Det är barnets socialarbeters uppgift att se till att barnet kommer till sådana tjänster och serviceformer som barnet är i behov av och socialarbetaren skall se till att tjänsterna är till fördel för barnet och att hon får den hjälp och stöd hon behöver vid rätt tidpunkt. Hela barnskyddsprocessen, dess syfte och förlopp skall vara beskriven och förklarad så att alla parter förstår vad man strävar efter. Både barnet, den unga och familjen skall redan i utredningsskedet veta vilka olika alternativ det finns för stöd och vård och även när eventuell placering kan avslutas. I klientplanen står det skrivet vad lagen kräver och planen uppföljs och bedöms tillsammans med klienten. Enligt kriterierna är det viktigt att man använder ett barncentrerat arbetssätt som innebär att man ordnar tid för barnet och hennes anhöriga och här är delaktighet en mycket central princip. Man skall värdesätta och respektera barnet, den unga och deras anhöriga och tillåta dem att bli hörda, förstådda och respekterade. När man tänker på hela barnskyddsprocessen och vad som är det bästa för klienten så är det viktigt med ett gott samarbete och kompanjonskap med olika samarbetspartners. Det tredje målet med kriterierna till gott barnskydd enligt Lapsi-ARVI är att man strävar efter goda resultat i klientarbetet och här säger barnskyddslagen vilka utsatta mål som skall uppnås. Barnskyddet strävar efter att få barnet i balans och att hon upplever sitt liv som en harmonisk helhet och vågar lita på framtiden. Även med tanke på barnskyddets resultat så är det viktigt att ställa målen tillsammans med barnet, den unga och hennes familj samt i samarbete med andra samarbetspartners. Dessa mål skall granskas med jämna mellanrum och ifall man inte uppnår dem bör man göra en ny bedömning och förbättra målen. Barnskyddets

nytta och effekt bedöms genom att man följer med förändringarna i barnets, den ungas och hennes familjs välfärd och livssituation och då är det även viktigt att de själva får bedöma hur de anser att deras livskvalitet har stigit. För att kunna bedöma och utveckla hela barnskyddsprocessen om hur den har lyckats är det viktigt att få respons av såväl klienterna, producenterna, köparna och samarbetspartners. (Holma 2009:57-58)

2.1.5 Kvalitetshandbok

En kvalitetshandbok skall beskriva kärnan i organisationen och hur man leder organisationen. Kvalitetshandboken skall spegla organisationens karaktär och det finns inga egentliga direktiv hur den skall se ut. Kvalitetshandboken kan vara mångsidig och beskriva hela organisationens kvalitet eller sedan kan den vara snävare och ta upp endast kärnpunkterna. Kärnpunkterna som bör tas upp i en kvalitetshandbok är organisationens uppgifter och dess verksamhetsområde, grundvärderingar och den centrala verksamhetsfilosofin. Kvalitetshandboken skall innehålla informationen om klientunderlaget, samarbetsparterna och referensgrupperna. Handboken skall ta upp det centrala i servicen och med vilka medel man uppnår detta och på vilka sätt man bedömer verksamheten och servicen. Det skall även framgå hur man förbättrar och utvecklar verksamheten. Kvalitetshandboken kan antagligen vara i tryckt eller elektronisk form. Den elektroniska kvalitetshandboken är lätt att uppdatera och den är lätt att ta fram och finns till alla arbetstagares förfogande. (Rousu & Holma 2004:58)

Det är viktigt att man gör kvalitetshandboken tillsammans i hela arbetsgemenskapen och att personalen är med på sätt eller annat i processen. Personalen måste förstå varför man skapar en kvalitetshandbok och varför man gör den. Kvalitetshandboken kan även ges namnet verksamhetshandbok som lättare kan leda en att tänka vad det är fråga om, alltså den egna organisationens verksamhets- och handledningsförfarande. Kvalitetshandbokens syfte är att styra det egna arbetet och visa riktningen i vad man skall sträva efter i kvaliteten och vad hela personalen skall binda sig att följa. Kvalitetshandboken är ett bra hjälpmedel för en ny arbetstagare att få en inblick i organisationen. Handboken kan vara som ett säkerhetsskydd för både klienten och personalen så att alla

går tillväga på ett sätt som är bestämt och som alla bör följa. (Rousu & Holma 2004:61)

2.1.6 Vem övervakar kvaliteten i barnskyddet?

Det är socialarbetarna från den kommunen barnen blir placerad från och den kommunen som barnet blir placerad i som skall se till att förverkligandet och kvaliteten i vård utom hemmet sker lagenligt. Kommunen som placerat barnet har som uppgift att se till att barnet under placeringstiden får den service och stöd som hon har rätt att få. Förutom övervakning har den placerande kommunen en speciell skyldighet att stöda barnskyddsanstalten/vårdplatsen i vården av barnet. Placeringskommunen övervakar barnskyddsanstaltens verksamhet tillsammans med socialväsendet i den kommun som anstalten finns och likaså tillsammans med regionförvaltningsverket. Det är mycket viktigt att barnskyddsarbetare gör besök på anstalter för att följa med anstalternas verksamhet, verksamhetsförutsättningar samt barns vård och fostringsprinciper. Barn som bor på barnskyddsanstalter skall ha möjlighet att i förtroende prata med barnskyddsarbetare på tu man hand om sin egen situation och egna erfarenheter i anstalten. Barnens upplevelser och syn är ytterst viktigt med tanken på kvalitetsnivån på anstalten (Saastamoinen 2010:99-101)

2.2 Lagstiftning

2.2.1 Barnskyddslagen

Finland fick en förnyad barnskyddslag som trädde i kraft 1.1.2008 (Barnskyddslagen 417/2007). Bakgrunden till den nya lagen är bland annat att Finlands ratificering av de mänskliga rättigheterna och det centrala är FN:s barnkonvention om barns rättigheter. Det har varit viktigt att lyfta fram barns och familjens rätt till delaktighet och rättsskydd, myndigheters skyldighet till samarbete och multiprofessionellt arbete för att stöda familjen samt kommunens skyldighet i barnskyddet. Förnyelsen har som syfte att förflytta tyngdpunkten i barnskyddet till förebyggande arbete, tidigt stöd och den öppna vården. (Taskinen 2007:7)

Barnskyddslagens syfte är att trygga barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö och rätten till en harmonisk och mångsidig utveckling samt särskilt skydd. Lagen säger att det är föräldrarna och vårdnadshavarna som har huvudansvaret för att barnet har det bra men att myndigheter som arbetar med barn och familjer skall stöda föräldrarna i deras uppgift som fostrare och erbjuda hjälp tillräkligt tidigt och vid behov hänvisa till barnskyddet. Barnskyddet skall ordna de tjänster och stödåtgärder som familjen behöver. Lagen säger att barnskydd är barn- och familjeinriktat och även förebyggande och består av utredning av behov av barnskydd, stödåtgärder inom öppenvården, brådskanie placering och omhändertagning av barn och eftervård. När man bedömer barnets bästa skall man fästa uppmärksamhet vid vilka åtgärdsalternativ och lösningar man kan garantera barnet en harmonisk utveckling och välmående samtidigt som de nära och fortgående mänskliga relationerna upprätthålls. Barn skall få möjlighet till förståelse och ömhet samt övervakning och omsorg enligt barnets ålder och utveckling. Barnskyddet skall säkra att barnet får en utbildning enligt barnets anlag och önskemål och att barnet får en trygg uppväxt och att barnet har en fysisk och psykisk integritet. Barnet skall ha möjlighet till att utvecklas till självständighet och ansvarsfullhet och få delta och påverka i frågor som gäller henne själv och barnskyddet skall ta hänsyn till barnets språkliga, kulturella och religiösa bakgrund. Inom barnskyddet skall man gå till väga så finkänsligt som möjligt och i första hand sträva till att använda stödåtgärder inom öppenvården, om inte barnets bästa annat kräver. Om barnet behöver vård utom hemmet skall sådant ordnas utan dröjsmål och strävan är alltid att i något skede återföreina familjen. (Barnskyddslagen 2007/417 § 1-4)

Barnskyddslagen anser att ett barn skall ha rätt att få information och möjlighet att framföra sina åsikter i barnskyddsärenden enligt barnets ålder och utvecklingsnivå. Lagen säger att då barnskyddsarbete genomförs skall särskild uppmärksamhet fästas vid barnets eller den unga personens åsikt och önskemål. (Barnskyddslagen 2007/417 § 5)

I barnskyddslagen står det att kommunen skall se till att föräldrarna, vårdnadshavare och andra personer som svarar för barnets vård och fostran skall få stöd i fostran av barn och att barn, unga personers och barnfamiljers behov av

särskilt stöd kartläggs när kommunen ordnar och utvecklar social- och hälsovården. Kommunen skall vid behov ordna verksamhet som stöder barn och unga personer i behov av särskilt stöd. Lagen säger att då service ordnas och utvecklas skall man lägga särskild uppmärksamhet vid barn och ungas behov och önskemål. (Barnskyddslagen 2007/417 § 8)

Barnskyddslagen säger att en kommun skall se till att förebyggande barnskydd samt barn- och familjeinriktat barnskydd skall finnas till innehåll och omfattning som behovet i kommunen förutsätter och att barnskyddet skall ordnas i tillräcklig utsträckning och på sådana tider som det behövs. Lagen säger även att barnskyddet skall vara av sådan kvalitet att det garanterar barn och unga personer som är i behov av barnskydd samt deras familjer den hjälp och det stöd de behöver. (Barnskyddslagen 2007/417 § 11)

Då barnskydd genomförs skall barns önskemål och åsikt utredas och beaktas enligt deras ålder och utvecklingsnivå och utredningen skall ske finkänsligt och så att den inte onödigt skadar relationerna mellan barnet och föräldrarna och andra personer som står barnet nära. Barn som är över 12 år skall ges möjlighet att bli hörda i ett barnskyddsärende som gäller barnet självt. Endast om det skulle äventyra barnets utveckling eller hälsa eller i övrigt är onödigt kan man låta bli att höra hennes åsikt. (Barnskyddslagen 2007/417 § 20)

Barnskyddslagens 79 § säger att det är det kommunens skyldighet att övervaka att barn som placeras i familje-, eller anstaltsvård förverkligas lagenligt och att barnet under placeringstiden får den service och stödåtgärder som placeringskommunen bör ordna. (Barnskyddslagen 2007/417 § 79)

2.2.2 Vård utom hemmet

Med vård utom hemmet menar man att ett barn eller en ungdom som är omhändertagen, brådslande placerad eller placerats med stöd av öppenvården, vårdas och fostras utanför hemmet. Vård av barn utom hemmet kan ordnas som familje- eller anstaltsvård. När man väljer plats för vård utom hemmet skall man uppmärksamma grunderna för omhändertagningen och barnets behov. Det är viktigt att barnets syskonrelationer och andra nära mänskliga relationer

får fortgå. Andra viktiga saker som bör beaktas är barnets språkliga, kulturella och religiösa bakgrund. Barnet har alltså rätt att träffa sina föräldrar, syskon och andra nära personer genom att ta emot gäster eller själv fara på besök till dem och likaså hålla kontakt per telefon, brev eller andra kontaktmedel. Barnskyddslagen säger att man skall stödja och främja kontakten mellan barnet och föräldern och att vård utom hemmet skall ordnas så att avståndet mellan platsen där barnet placeras inte blir ett hinder för att kontakten kan hållas kontinuerligt. Lagen säger även att en barnskyddsanstalt skall ha tillräckliga och ändamålsenliga utrummen och tillräklig och ändamålsenlig utrustning. I en bostadsenhet får högst sju barn eller unga vårdas samtidigt och personalen måste bestå av minst sju anställda i vård- och fostringsuppgifter och de ska ha en tillräkligt hög yrkesutbildning inom socialvården. I behörighetsvillkoren för personalen bör man ta i beaktande specialbehoven som klienterna och verksamheten har. (Barnskyddslagen 2007/417 § 49-60)

Barnskyddsanstalter som kan ordna barnskydd utom hemmet är barnhem, ungdomshem, mottagningshem och skolhem. Barnskyddsanstalter uppehålls främst av staten, kommuner eller privata samfund. I barnskyddslagen fastställs de mycket vagt om kvaliteten på barnskyddsanstalter. Hurudan kvalitet det är på en barnskyddsanstalt beror bl.a. på hur stor personalen är och vilken yrkeskunskap de har. (Saastamoinen 2010:89-95)

Den nya barnskyddslagen har sin tyngdpunkt på öppenvårdens stödåtgärder och det är de åtgärder som i främsta hand bör användas före man omhändertar ett barn. Öppenvården måste ändå vara ordnad så att man tänker på barnets bästa och att stödåtgärderna är tillräckliga och passliga för barnet. Vårdnadshavaren och över 12 åriga barn måste ge sitt samtycke till vården. Den centrala principen i den nya barnskyddslagen är att stöda föräldrarna eller andra vårdnadshavare i barnets fostran. Lagen strävar efter att göra barnskyddet mera klientcentrerat och att barnets bästa beaktas och barnets anhörigas delaktighet höjs. (Räty 2007, 202-203)

2.2.3 Lagen om klientens ställning och rättigheter i socialvården

Syftet med lagen om klientens ställning och rättigheter i socialvården (22.09.2000/812) är att främja att klienten får medverka i vården och att klientrelationen blir förtroendefull. Klienten har rätt till god service och gott bemötande inom socialvården utan att bli diskriminerad eller att hennes människovärde kränks och att klientens egen vilja och integritet respekteras. Klientens önskemål, åsikt, fördel och individuella behov samt klientens modersmål och kulturella bakgrund skall beaktas när socialvård ges. Klienten skall ges möjlighet att delta och påverka i planeringen och genomförande av sociala tjänster som klienten skall få. Klienten skall höras innan beslut om henne fattas. Lagen har en skild paragraf (§10) som berör minderåriga klienters ställning som säger att en minderårig klients önskemål och åsikt skall utredas och beaktas på det sätt som klientens ålder och utvecklingsnivå förutsätter och även deras intresse måste beaktas. Den minderårigas önskemål och åsikter skall beaktas på samma sätt enligt lagens första paragraf. (Lagen om klientens ställning och rättighet i socialvården 2000/818 kap 1-2 §1-10)

Alla skall ha rätt till välfärdssamhällets olika serviceformer, oberoende etnisk härkomst, social bakgrund och särskilda behov. FN:s barnkonvention säger att alla barn har rätt till skydd mot övergrepp som hotar hennes värdighet och att alla barn och familjer har rätt till stöd och hjälp som garanterar deras utveckling och lärande. Barnet har rätt att bli hört och respekterat samt att få sina behov tillgodosedda. Man får inte fatta beslut rörande barnet utan att involvera barnet självt. (Madsen 2006:1 73-174)

2.3 Delaktighet

Barns delaktighet är en av de centrala principerna i barnskyddet och därför måste barn ha möjlighet att påverka saker som berör henne. Den nya barnskyddslagen från år 2008 lyfter speciellt fram att man skall arbeta med barnet. Till barns delaktighet hör att ta reda på och höra barnets åsikt, barns rätt att föra talan och barnets möjlighet att få en intressebevakare. Barns delaktighet innebär att barn får vara med i barnskyddsprocessen samt genomföra, utveckla och bedöma saker som berör henne själv. Myndigheter har en särskild skyldighet att

behandla barnet som en jämlik individ och ge barnet möjlighet att vara med och påverka i saker och beslut som berör barnet självt. Ju viktigare beslut som det är fråga om och som berör barnets liv så desto viktigare är tyngdpunkten på att man hör barnets synpunkt om saken. Det skall förstås tas i beaktande att barn inte alltid själv kan bedöma vad som är bäst för henne och att barnet inte alltid bryr sig om sitt eget bästa. (Saastamoinen 2010:65-66)

Förbundet för mödra- och skyddshem r.f. har gjort en forskning om hur man kan utveckla barns delaktighet i barnskyddet. I rapporten kommer det fram att det är viktigt att även barn och unga får sin röst hörd i barnskyddsprocessen och att de får vara delaktiga i beslut som rör dem själva. Barnskyddslagen och barnens rättigheter säger att det är barnets rätt att få veta om saker som berör henne själv och att barnen även får påverka dessa beslut. Rapportens andra mål var att klargöra vad barn och unga tänker om det nuvarande barnskyddet i praktiken. I forskningen använde man sig av fem fokusgruppdiskussioner med sammanlagt 19 barn och ungdomar och man diskuterade deras erfarenheter, tankar och åsikter om hur de har blivit hörda i barnskyddsarbetet. (Oranen 2008:56)

Att vara delaktig betyder att man blir sedd och hörd och att man har möjlighet att uttrycka sina uppfattningar och samtidigt märka att någon intresserar sig för vad man har att säga. Ett barn som upplever att hon är delaktig får en känsla av kompetens och samtidigt stärks barnets självkänsla. För att barn skall kunna vara delaktiga i sin vardag måste hon kunna påverka och ha inflytande på den. Det är viktigt att man tar barnen på allvar och att barn upplever att vuxna på riktigt ser och hör dem och då upplever de att deras intressen och avsikter är respekterade och samtidigt upplever barnen inflytande och är delaktiga. (Eriksson 2000:203-204)

Barn och ungas känsla av delaktighet har varit av intresse för forsknings- och utvecklingsarbetet. När man har hört ungdomar i deras önskan om barnskyddsservice så har de sagt att de önskar att barnskyddet skall hållas humant, förtroendefullt, personligt, respektfullt och öppet. När barn får vara med och medverka i barnskyddet upplever hon att hon är delaktig i det som angår henne själv.

Barn som har upplevt försummelse och övergivenhet behöver god och respektfull vård samt bli hört och sett för att återhämta sig från det hon upplevt. Det hör till barnskyddets laglighet och moral att fungera så som det är bäst för barnet. Barns delaktighet är det hur barnet själv kan vara med och avgöra, uppfylla och bedöma det arbete som görs för att trygga hennes intresse. Delaktighet kan förstås vara att höra till nätverk och att man får påverka på vad som sker i nätverket. Det är viktigt för personens utveckling av identitet att få vara delaktig i ett nätverk. När ett barn får vara delaktigt i familj, släkt, eget bostadsområde etc. får ett barn känslan att hon vet vem hon är, vart hon hör och hur hon lever, m.a.o. är det fråga om en grundfaktor i människans utveckling. Genom delaktighet lär man sig att vara och leva tillsammans. Barnens rättigheter är fastställda i lagen både nationellt och internationellt. FN:s deklaration om barnens rättigheter säger att varje barn har rätt till delaktighet på områden som berör henne och att man bör ta i beaktande barnets synvinklar beroende på hennes ålder och utvecklingsstadium. (Hotari, Oranen, Pösö. 2009:117-119)

Delaktighet har man ofta beskrivit som en trappa eller steg där man förenklat visar att på nedersta steget har barnet bara lite eller ingen möjlighet att påverka. Ju högre barnet klättrar på stegen desto mera makt och påverkningsmöjligheter har hon. Man har även granskat barn och ungas förhållande till vuxna och hur vuxna använder sin makt och det sägs att ju mera barn och unga får vara med och bestämma och säga sina åsikter i beslut så desto mera delaktiga känner de sig. (Oranen 2008:9-10)

I boken "Mitä mieltä? Mitä mieltä! tar Oranen upp Shieris trappstegsteori där man granskar vuxnas möjligheter och skyldigheter om barns delaktighet. Shier har i sin teori 5 trappsteg där barnet på den lägsta trappan har låg delaktighet och på den högsta mest delaktighet. Det första trappsteget är att man skall höra barnet, den andra att man skall stöda barnet att föra fram sin åsikt, tredje steget är att man tar i beaktande barnets åsikter, fjärde trappan är att man tar med barnet i beslutstagade och den femte trappan innebär att man delar makt och beslut med barnet. På varje trappsteg bör man granska hurudana färdigheter de vuxna har att få barnet delaktigt och likaså granska om de vuxna har möjlighet

att hjälpa barnet och har vuxna de resurser och hjälpmedel som behövs. (Oran-
nen 2008:9-10)

3. METOD

För att nå det bästa resultatet med tanke på mitt syfte och frågeställningar har jag valt att göra en litteraturstudie om kvalitet och delaktighet i barnskyddet och fokuserat mig mest på vård utom hemmet och främst i barnskyddsanstalter. Det finns mycket skrivet om kvalitet och kvalitetskriterier inom barnskydd och likaså om klientens delaktighet i vården. Teorin om god kvalitet har jag kopplat till delaktighet för att få med barns syn på en god kvalitet och för att få med hur man kan få barnen att känna att de även får bestämma vad som är bäst för dem. Jag har samlat in material om kvalitet, kvalitetskontroll och om riksomfattande kvalitetsbestämmelser i böcker främst från 2000-talet. Jag har även gjort en innehållsanalys över vetenskapliga artiklar som berör kvalitet, barnskydd och delaktighet, för att få en djupare insyn i kvalitetens och delaktighetens betydelse för ungdomar som bor utom hemmet.

3.1 Litteraturstudie

När man skall göra en litteraturstudie skall man först göra en litteraturgenomgång om ämnet för att få en förståelse om temat man valt. Det kräver att man gör en kritisk genomgång av litteraturen på området för att veta vilka de viktigaste frågeställningarna på området är. (Bell 2005:99-100)

Själv läste jag först igenom alla mina böcker och artiklar från pärm till pärm för att få en översikt över ämnet jag valt. Efter det koncentrerade jag mig främst på kvalitet i barnskydd och anstalter och jag ville få reda på hur man kan få klienterna delaktiga i känslan av en god kvalitet och därför blev en klientcentrerad och barncentrerad syn viktig för mig.

En litteraturstudie har som mål att den skall skapa en överblick av ett avgränsat område, den skall träna ett strukturerat arbetssätt genom att sammanställa redan publicerade forskningsresultat samt skapa en utgångspunkt för fortsatt forskning. (Friberg 2006:117)

Då man gör en litteraturstudie använder man sig av material som samlats in av andra. I och med att forskaren som samlat in det tidigare materialet har sållat i det under forskningsprocessen så betyder detta att den som gör en litteraturstudie inte får reda på all information och det här gör att forskaren bör vara extra källkritisk. När man gör en litteraturstudie kan det vara svårt att hitta förstahandskällor och därför får man ofta nöja sig med andra-, eller tredjehandskällor. Med förstahandskällor menar man ett dokument som nedtecknas då en händelse skett, medan med en andrahandskälla kan betyda en artikel om samma händelse eller teori. Desto längre bort källan kommer från originalet så desto större risk finns att källan hanterats av olika personer som sedan tolkat källan på sitt egna sätt. (Jacobsen 2003:126-128)

3.2 Urval av litteratur

När jag har valt mina böcker och vetenskapliga artiklar har jag använt mig av olika databaser som Arken, Arto, Google scholar och Nelli. Sökord som jag använt mig av är:

- kvalitet
- kvalitetskontroll
- barnskydd
- vård utom hemmet
- kvalitetshandbok
- delaktighet

Jag har kombinerat orden på olika sätt och sökt på både finska och svenska. Ett kriterium för vilka böcker och artiklar som jag valt har varit att de ska vara tillgängliga som böcker eller som fulltext på internet. Jag ville koncentrera mig på det finländska barnskyddet och därför har jag valt att använda endast finländska källor och främst källor som är skrivna på 2000-talet.

När man skall välja vetenskapliga artiklar skall man granska kvaliteten i det material som man kommer att använda och man skall beakta följande frågor när man gör sitt urval:

- Finns det ett tydligt problem formulerat?
- Finns teoretiska utgångspunkter beskrivna?
- Finns det någon teoribildning i bakgrunden?
- Vad är syftet?
- Hur är metoden beskriven?
- Vad visar resultaten? (Friberg 2006:119-120)

3.3 Innehållsanalys

En innehållsanalys innebär att man delar in det data man har i olika kategorier och teman och efter det försöker man hitta samband mellan dessa olika kategorier och teman. (Jacobsen 2008:135)

När man gör en innehållsanalys skall man gå igenom olika faser och göra ett systematiskt arbete. Man skall dela texterna i teman eller problemställningar som man kan kategorisera. Efter det skall man fylla de olika kategorierna med innehåll och jämföra dem eller söka efter skillnader eller olikheter samt försöka hitta förklaringar till skillnaderna. (Jacobsen 2008:139)

3.4 Etiska aspekter

Enligt Jacobsen (2007:26-27) skall man försöka återge allt resultat på ett så fullständigt sätt som möjligt. Genom att forskaren inte förfalskar sitt resultat eller data innebär det även en korrekt presentation av materialet. Det är även viktigt att forskaren är öppen och beskriver vilka val man har gjort i sin undersökning. All information som jag har samlat in i min teoretiska referensram och i min artikelanalys är tillgänglig i böckerna som jag har använt mig av.

4. RESULTAT

I detta kapitel redovisas resultaten från litteraturstudien utgående från teman som kom fram i den teoretiska referensramen. Det blev på det viset två huvudteman: Kvalitet i vård utom hemmet och Delaktighet i barnskyddet. Kvalitet i vård utom hemmet delade jag in i underkategorier som blev: Kvalitet på barnskyddsanstalter, bedömning av kvalitet i barnskyddet och kvalitetsbedömningar till förmån för klienterna. Delaktighet i barnskyddet fick en underkategori, delaktighet i barnskyddsprocessen.

Jag har analyserat nio artiklar om kvalitet på barnskyddsanstalter och om barns delaktighet i barnskyddsprocessen. Mina urvalskriterier har varit att artiklarna är tillgängliga i bokform eller som fulltext på internet. Ett annat viktigt kriterium var att artiklarna är skrivna på 2000-talet och att det handlar om det finländska barnskyddet. Artiklarna är skrivna av professionella eller forskare inom barnskyddet och mitt syfte är att forska i vad de anser om kvaliteten på barnskyddsanstalter samt vad de anser om barns delaktighet i barnskyddsprocessen. Sex av artiklarna handlar om kvalitet inom barnskyddet och tre artiklar handlar om delaktighet i barnskyddsprocessen. Jag har gjort en litteraturoversikt över artiklarna för att läsarna ska kunna få en inblick i vad artiklarna handlar om. (Bilaga 2)

4.1 Kvalitet i vård utom hemmet

”Ett kvalitativt gott arbete anses vara det att klienterna är nöjda, att arbetaren själv är nöjd, arbetskamraterna är nöjda, chefen är nöjd. Det skulle vara härligt att göra ett kvalitativt gott och bra arbete samt utveckla sig själv. Men till det finns det inte alltid varken tid eller resurser och det kan göra personalen ångestfull” (Salminen 2001:31/min övers.)

Kvalitet i vård utom hemmet anses i flera artiklar innebära klientcentrerat och främst barncentrerat arbetssätt, personalens yrkeskompetens och etiska aspekter samt personalens egen ork, som innebär deras egna och andras tillfredsställelse. Det främsta syftet med utvecklandet av kvalitet i barnskyddet är att barnets fördel tas i beaktande på bästa sätt och för det andra att en god kvalitet

även är till fördel för organisationen och för varje enskild arbetstagare. Vissa vård- och fostringsprocessers delar anses vara som en mätare för god kvalitet i barnskyddet och då främst ur klientens synvinkel att hennes bästa blir förverkligad. För att kvaliteten skall anses vara god, krävs det ett gott samarbete med barnets och den ungas nätverk och likaså kan anstalten kräva kvalitetsmässig verksamhet av sina samarbetsparter med tanke på barnets bästa. Utvecklande av kvaliteten på servicen skall vara en del av det vardagliga arbetet och barnskyddet bör kunna svara på de krav som barn, unga och samhället ställer. (Salminen 2001:29-30, Riekkö 2008:32, Laaksonen 2004:256-258)

De riksomfattande kvalitetskriterierna har på sätt och vis blivit normativa medel att behärska barnskyddets brokiga fält och genom att en organisation håller fast vid kriterierna skyddar man sin egen existens. Om man tänker på kriterierna ur etiskt perspektiv så tänker man på barnets bästa och även ur moralisk synvinkel ligger det på personalens ansvar att vården och fostran ges så att det är bäst för barnet. Det är bäst ur anstaltens egen synvinkel att man granskar kvaliteten i organisationen och tyngdpunkten skall ligga på att utveckla verksamheten och inte bara att man ger en bra bild utåt. (Riekkö 2008:24-25)

I Laaksonens artikel kommer det fram att på en riksomfattande nivå finns det tre områden som man granskar ur kvalitetsmässiga synvinklar: det första är att tillgången till barnskyddsservice borde finnas oberoende var man bor, det andra är att trots anbudsförfarande på barnskyddsservice så bör man sätta tyngdpunkten på det som är bäst för barnet ur kvalitetsmässig synvinkel och för det tredje att garantin för god kvalitet borde vara den samma för alla. (Laaksonen 2004:256)

I Niemelä (2005:49) artikel kommer det fram att verksamhetens målsättning är viktig med tanke på kvaliteten. När man lägger upp målen i klientplanen tillsammans med alla parter, innebär det att alla även bättre förbinder sig till verksamheten. Målen skall vara så konkreta att man kan bedöma om man har klarat av att förverkliga dem.

Vårdplanen är en garanti för god kvalitet i vården och anses som ett viktigt redskap för att kunna bedöma att klientens bästa beaktas och för att klargöra vård-

behovet, och i vårdplanen skall skrivas in vilka metoder som används för att uppnå resultat. Det är viktigt att dokumentera och planera allt som sker för att både personalen och klienterna skall veta vad som sker. (Niemelä 2005:48)

"Kvaliteten skall vara sådan att klienterna åker härifrån med sådan färdkost att de klarar sig bra i livet" (Salminen 2001:30/min övers.)

4.1.1 Kvalitet på barnskyddsanstalter

Det är barnskyddsanstaltens eget ansvar att se till att man strävar efter en god kvalitet i arbetet. När man bedömer den egna verksamheten skall man söka svar på frågorna: vad, varför och hur gör man arbetet på ett visst sätt och på samma gång synliggörs erfarenheter och yrkeskompetenser. Det att man klargör grunduppgifterna är det centrala i hela kvalitetsarbetet. Intresset för att utveckla kvalitetsarbetet i en organisation skall komma från personalen i organisationen och arbetet kopplas starkt till arbetsprocesserna. Det finns alltid en rädsla för att kvalitetsbedömningen bara blir en kopiering av färdiga modeller och inte en del av det vardagliga arbetet som det borde vara på barnskyddsanstalter. Utvecklandet av kvalitetsarbete sker genom att man lär sig om kvalitet och om grunderna till en god kvalitet. Man skall beskriva och utvärdera anstaltens centrala serviceprocesser och arbetsmetoder samt de viktigaste vård- och servicekedjorna ur klienternas och verksamhetens synvinkel. Processerna bör synliggöras och beskrivas skriftligt genom att beskriva barnets stig, m.a.o. processerna i vård utom hemmet (placering, vård och fostran, eftervård) och man skall klargöra konkret vad man gör med barn och unga och framför allt hur man professionellt går tillväga. I varje processbeskrivning fastställer man kvalitetskriterierna och beskriver verksamheten. På detta sätt skapar man kvalitetskontroll på anstalten. (Riekkä 2008:4,32,35-38, Salminen 2001:31, 33)

I Koisti-Auers (2009:31) artikel om barn och ungas åsikt om livet i Sos-barnbyar eller ungdomshem kom det fram att de flesta av barnen och de unga ansåg att anstalterna erbjuder ramar till ett bra liv, som enligt dem består av trygghet, kamrater och vardagliga saker. Andra saker som barnen upplever som bra på anstalterna är att de har möjlighet att gå i skola, att de får god mat, omvårdnad och kärlek. Även det att barnen får hålla kontakt med sina anhöriga upplevs

som viktigt. I Heinonens pro-gradu (2007:40) kom det fram att personalen i Sos-barnbyarna anser att kvaliteten i barnskyddet och vård utom hemmet börjar från det att man kan svara på barnets behov. En annan viktig sak som kom upp var att man har tillräckligt med resurser för att kunna tillhandahålla tillräckligt mångsidig och kvalitetsfull barnskyddsservice. I Niemeläs artikel (2005:47) kom det fram att det är vårdplanen som definierar hur en god vård och fostran förverkligas hos varje barn. Den goda vården och fostrans grunddelar kan anses vara grundvård, att man blir accepterad och vågar lita på andra människor, människorelationer och gränser som innebär trygghet och övervakning.

För att säkra en fortsatt och kvalitativt god vård behöver anstalten mycket information till grunden för vård- och fostringsplanen. Det är viktigt att anstalten får omfattande förhandsuppgifter om barnets behov, för att barnet redan från första början när barnet kommer till anstalten får sina behov tillfredsställda. (Niemelä 2005:51)

4.1.2 Bedömning av kvalitet i barnskyddet

Det är viktigt att även små barnskyddsanstalter gör utvecklingsarbete och tänker på kvaliteten i organisationen, för all tid som man sätter ner på utvecklingen får man tillbaka som klarare vardagsrutiner. Kunskapen leder inte till ångest utan den syns som förbättrat samarbete mellan personalen och bättre serviceprocesser. Det som man skall komma ihåg är att en uppnådd kvalitet inte är en egenskap som är bestående utan för en god kvalitet bör man arbeta hela tiden. (Riekkis 2008:59)

I Riekkis forskning om kvaliteten på familjehemmet kommer det fram att man bedömer verksamhetens kvalitet genom att utvärdera kvaliteten i efterhand. Man har granskat kvaliteten i sin helhet och fördjupat kunskapen genom att kritiskt granska fostrings- och vårdprocesserna. (Riekkis 2008:10)

Enligt Heinonen (2007:3, 56) är kvalitet i barnskyddsservice svårt att konkret mäta, men det har uppkommit många olika kvalitetsmätare och kriterier för att man skall kunna bedöma servicen. Det som gör det svårt att bilda endast en

bedömning, är att kvalitet och framför allt kvalitet i socialvården alltid är en subjektiv erfarenhet.

Samma åsikt om kvalitetens svåra mätbarhet kommer upp i ett citat som en av personalen på ett mottagningshem har sagt i Salminens (2001:29/min övers.) artikel: *"Kvalitativt gott arbete är svårt att mäta och det är ett brett begrepp. På något sätt tolkar jag det som att barnet mår bra och att föräldrarnas situation skulle förändras så att föräldrarna skulle hitta positiva resurser för att själva kunna ta hand om sina barn"*

Sos-barnbyarna använder sin kvalitetshandbok, de riksomfattande kvalitetskriterierna och barnskyddsprocessen som sin grund för att bedöma kvaliteten. Personalen i barnbyarna anser att man borde använda termen utvecklande av kvalitet i stället för kvalitetskontroll, eftersom det bättre beskriver vad det är fråga om. Nyckeln till kvalitetsarbete anses vara att klarlägga grunduppgifterna för hela personalen och tillsammans komma fram till vad värderingarna i arbetet är, alltså vad innehållet i en god vård, god fostran och frågorna till ett bra liv innebär. Samma resultat har man även kommit fram till i artikeln om mottagningshem och där anser personalen att genom att hela tiden klarlägga organisationens uppgift så tänker man även på vad som är bäst för barnet och då försöker man förbättra kvalitetstänkandet i barnskyddet. Man funderar på vad som är det bästa för barnet i alldagliga rapporter, veckomöten, i arbetshandledningen och i andra skolnings- och utvecklingstillfällen. (Heinonen 2007:41, 56 Salminen 2001:33)

I Riekkis artikel om kvalitet i familjehem kom det fram att när man sammanställer en kvalitetshandbok funderar, granskar och analyserar man sitt arbete och hur de beskrivna processerna sker i det vardagliga arbetet. I familjehemmets kvalitetshandbok har man beskrivit de centrala arbetsprocesserna och vård- och fostringsprinciperna. I handboken tillägger eller tar man bort material enligt behov. Handboken lever med i det vardagliga arbetet och är som ett visitkort för anstalten och man ger den åt placeringskommuner, föräldrar, studeranden för att läsas. Kvalitetskriterierna granskas med jämna mellanrum och man har skriftligt tillsammans bestämt vad god vård, rehabilitering och annan vård inne-

bär. Man går igenom kvalitetskriterierna och funderar hur man kan mäta och uppfölja kvaliteten på den egna anstalten. (Rieki 2008:17, 44)

Målet med kvalitetskriterierna är att komma fram till riksomfattande rekommendationer så att varje anstalt själv kan bedöma och kartlägga sin egen kvalitet i verksamheten. Man vill påverka anstaltens kvalitetsstruktur men likaså vårdprocessernas kvalitet för att trygga en god kvalitet för alla barn. Kvalitetskriterierna är goda riktlinjer till vad som skall uppfyllas i de olika skedena i vård utom hemmet. Med hjälp av en kvalitetshandbok granskar man processerna regelbundet och arbetsmodellerna planeras så att de gagnar hela arbetsgemenskapen och framför allt klienterna. Ett kvalitativt gott arbete har som mål att underlätta det egna arbetet. På Riekkis familjehem har man haft många diskussioner innan man kunde uppnå en gemensam förståelse för kvalitetsarbetet men man ansåg att dessa diskussioner blev en god grund att fortsätta jobba på. Tyst kunskap har blivit kunskap för alla i arbetsgemenskapen och man har kunnat ta i bruk nya arbetsmetoder. (Laaksonen 2004:260, Rieki 2008:54,60)

Allmänt tänkt så kan kvalitetsarbete som process främja samarbete och dialoger. I en arbetsgemenskap som har gott samarbete vågar man prata om sin egen ork och välbefinnande i arbetet, vilket är en viktig del i barnskyddsarbetet. Med regelbundna arbetsplatsmöten förstärker man den sociala växelverkan och man har möjlighet att få och ge respons om arbetet. Även arbetshandledning är viktigt med tanke på att personalen skall ha möjlighet att dela på pressen som arbetet ställer. (Rieki 2008:57-58)

4.1.3 Kvalitetsbedömning till förmån för klienterna

I Salminens och Niemeläs artiklar (2001:44-45, 2005:50) kom det fram att det anses att klienterna (barn, barnens anhöriga, referensgrupperna) är den viktigaste parten att bedöma kvaliteten i barnskyddet samt att utvärdera resultat. Genom mångsidig uppföljning och med responsen som fås kan anstalten bedöma sin egen framgång. Klienternas erfarenhet om servicen är en viktig grund för att utveckla arbetet och därför är det viktigt att anskaffa klientfeedback och även använda responsen i utvecklingsarbetet. Effekten på klientarbetet skall

bedömas senast när barnskyddsarbetet avslutas och då kan man tillsammans fundera vad man strävade efter och vad man uppnådde under placeringen.

Barnskyddsanstaltens personal och ledning skall fastställa vad god vård och fostran i den egna organisationen betyder och hur man uppfyller dessa och för att fastställa detta skall man även fråga barnens och föräldrarnas syn om saken. Även vård- och fostringsplanen skall göras tillsammans med barnet och föräldrarna eftersom då omfattar även den processen god kvalitet enligt alla parter. God kvalitet i vården och fostran innebär att barnet blir uppskattat och att personalen hjälper barnet att skapa positiva och nära relationer till andra människor. Goda kvalitetskriterier innebär också att personalen lyssnar på barnet så att hon känner att hon blir förstådd och accepterad och att barnet lär sig att lita på andra människor. Personalen på barnskyddsanstalten handleder barnen genom sitt egna goda exempel att lösa meningsskiljaktigheter och att säga förlåt. (Rieki 2008:44)

I barnsskyddet poängterar man en god växelverkan mellan klienter och personalen och detta kräver av personalen en förståelse för hela familjens situation. Barnskyddsprocessen skall ske lagenligt men den bör även vara etiskt och emotionellt hållbar. De subjektiva erfarenheterna lyfts fram och då menar man att hur barnet, hennes nätverk och personalen anser att vården utom hemmet har lyckats. Hela barnskyddsprocessen och vården utom hemmet ses som en stig som barnet går på och för att barnets bästa skall förverkligas är det viktigt att personalen på anstalten går tillsammans med barnet på stigen och vägleder henne. Målet med hela barnskyddsprocessen är att garantera barnets behov och svara på servicens behov genom att samla in relevant information, planera vården och stöda familjen mångprofessionellt. Barnet och hennes familj skall vara mittpunkten i vården och med hjälp av ett kvalitativt gott arbete så försöker man garantera att barnet genast från första början placeras på rätt vårdplats och att man inte skall behöva omplacera barnet. Det är på socialarbetarens ansvar att hitta en passande placeringsplats åt ett barn i behov av vård utom hemmet men sen är det på barnskyddsanstaltens ansvar att vården och fostran som ges är kvalitativt god. Den viktigaste stigen i barnskyddsprocessen ur barnets synvinkel anses vara just den mellersta stigen när man bor och lever utom

hemmet. En lyckad placeringsprocess ger en bra grund för en god vård och fostran. Även eftervården är viktig men i det skedet hoppas man att den unga har fått god vägkost till att klara sig självständigt. (Laaksonen 2004:259-261, Riekkilä 2008:34)

4.2 Delaktighet i barnskyddet

Delaktighet kan förklaras som en möjlighet att delta i något eller få ta del av något. (Muukkonen 2009:133/min övers.)

Flöjt (2000: 1-3) har i sin artikel forskat i olika trappstegsmodeller om delaktighet. De olika modellerna kan man sammanfatta som att på det lägsta steget har klienten mycket lite eller ingen möjlighet att påverka och ju högre klienten klättrar så desto mera makt har hon. Man har kommit fram att ju mera barn och unga får vara med och påverka och fatta beslut så desto mer känner barnet sig delaktigt i verksamheten. Flöjt tar även upp Horellis fem-stegs modell om delaktighet som kan användas i barnskyddet. Det lägsta steget är att man anpassar barnet till färdiga planer och modeller och barnet är inte delaktigt. På det andra steget hör man barnet och då är det fråga om en tvåvägskommunikation men inte heller här har barnet möjlighet att påverka. Det tredje steget är att barn deltar i de vuxnas planering men på de vuxnas villkor och då använder man barnen som referensgrupp. På det fjärde steget verkar barn och vuxna tillsammans och båda parterna hämtar sina synpunkter till diskussion. På det här steget kan man prata om delaktighet och inte bara deltagande. På det femte steget är det barnet som planerar och de vuxna är medhjälpare. Även Timonen-Kallio (2010: 6-7) tar i sin artikel upp delaktigheten som en trappa. Delaktighet byggs av olika delar och deras innebörd kan variera och barns känsla av delaktighet kan ändras med den. Man tänker sig att barns delaktighet växer ju mera hon får vara med och påverka i beslut. Timonen-Kallio tar upp delaktighet som följande trappa:

- möjlighet att delta eller vägra delta
- möjlighet att få information
- påverka i processen

- möjlighet att säga egna åsikter och tankar
- stöd att säga egna åsikter
- möjlighet till självständiga beslut

För att delaktighetens olika delar skall kunna beaktas krävs det tålamod i praktiken av de professionella.

"Barn har en naturlig vilja att vara delaktiga i sitt egna liv, om bara vuxna ger dem möjlighet och erbjuder passande forum att delta" (Koisti-Auer 2009:3/min övers.)

Artikeln om barn och unga i Sos-barnbyar och ungdomshem kom fram till att över hälften av barnen upplevde att de är delaktiga i beslut som berör deras vardag i hemmen, som t.ex. inredning av det egna rummet och hur man fördriver fritiden. Barnen ansåg sig vilja vara delaktiga i beslut om reglerna på anstalterna för att få reglerna mera hemlika. (Koisti- Auer 2009:5-8)

4.2.1 Delaktighet i barnskyddsprocessen

Barn och deras föräldrar skall ha möjlighet att vara delaktiga i barnskyddsprocessen och detta betyder att man ger dem möjlighet att tillsammans med de professionella förverkliga processen. För att uppnå detta måste man uppnå en dialog mellan människorna samt dela förståelse för målet i barnskyddsprocessen. (Muukkonen 2009:133) Barns delaktighet består av enskilda möten samt delar och helheten av hela klientprocessen och detta kan vara säreget för varje barn. Man pratar om processdelaktighet och med det menar man att barnet deltar i klientprocessen, som är ett av socialarbetarna koordinerat tillfälle som kan innehålla möten, träffar och beslut. Det centrala med processdelaktighet är att förmedla information till barnet och från barnet. Personalens roll är att vara förmedlare mellan barnet, hennes föräldrar och andra parter. För att man på riktigt skall kunna prata om processdelaktighet måste informationen bli förvandlad så att barnet förstår innehållet och riktlinjerna i sitt eget klientskap. (Muukkonen 2009:135-136)

En viktig fördel med delaktighet är att barnet blir hört och med hjälp av det ges möjlighet att påverka. Delaktighet ger barnet möjlighet att berätta sin egen historia och genom det växer även kunskapen och förståelsen om barnet och då får barnet en djupare bild av sitt egna liv. Delaktigheten blir även en skyddsfördel som betyder att barnskyddsservicen blir naturlig och kvaliteten lättare att höja. Med barns delaktighet får man fram resurser som redan finns och vilka man sen kan använda som förmån för barnen. Barns delaktighet i barnskyddet och deras erfarenheter är viktig kunskap som ger möjlighet till gemensam bedömning och möjlighet att påverka i barnskyddsarbetet. Det kommer även fram i artikeln om mottagningshem att genom att diskutera, önska, fråga och framhäva sin egen önskan blir klienten hörd och förstådd och för på så sätt även möjlighet att påverka i verksamheten. (Muukkonen 2009:140-141, Salminen 2001:45)

5. ANALYS

I det här kapitlet skall jag analysera och tolka mitt resultat mot min teoretiska referensram och jag har valt att analysera resultatet utgående från mina forskningsfrågor. Mina forskningsfrågor är: Vad innebär god kvalitet på barnskyddsanstalter och hur kan man bedöma att det är bra kvalitet? samt Hur kan man få barn att känna att de är delaktiga i en god kvalitet på en barnskyddsanstalt?

God kvalitet på barnskyddsanstalter

Den teoretiska referensramen lyfter fram att god kvalitet i vård utom hemmet innebär att barnet får god vård, skötsel och fostran och allt detta finns även lagstadgat i barnskyddslagen, lagen angående vårdnad av barn och umgängesrätt samt lagen om klientens ställning och rättigheter i socialvården. Barnskyddets uppgift är att säkra barnet en frisk och balanserad uppväxt till en vuxen individ och att få barnet att känna sig tryggt och att barnet har känslan av att någon bryr sig om henne. En bra service beaktar barnets egna önskemål och förväntningar på vården och fostran. (Rousu&Holma 2004:12-13, Lagen om vårdnad och umgängesrätt 1983/361 kap1§1) I litteraturstudien steg det fram att man anser att kvalitativt gott arbete i vård utom hemmet innebär att klienterna, arbetstagarna och ledningen är nöjda. Det kom fram i flera artiklar att kvalitet i vård utom hemmet innebär ett klientcentrerat arbete och för att detta skall ske krävs det ett gott samarbete med barnets nätverk. Ett centralt mål med kvalitetsarbete är att man skall göra det till en del av det vardagliga arbetet och att barnskyddet skall svara på barnens, föräldrarnas och samhällets behov. (Salminen 2001:29-31, Riekkilä 2008:32, Laaksonen 2004:256-258)

Att ha kvaliteten under kontroll på en barnskyddsanstalt innebär enligt teorin att man skall planera, mäta och utvärdera verksamheten och målsättningen med det är att förbättra kvaliteten i verksamheten. Det är meningen att hela organisationen skall binda sig till att sträva efter en god kvalitet. (Outinen m.fl. 1999:10,13) Samma synpunkter kommer fram i artiklarna som säger att det är på barnskyddsanstalternas eget ansvar att se till att man strävar till att man har kvaliteten under kontroll och att intresset för kvalitetsarbetet skall komma från personalen i organisationen. Organisationen borde finna svar på vad, varför och

hur man gör arbetet och sträva efter en god kvalitet. (Riekkilä 2008:4, 32, 35-38, Salminen 2001:31, 33)

Bedömning av god kvalitet i barnskyddet

Det kom upp i både den teoretiska referensramen och i resultatet av innehållsanalysen att de riksomfattande kvalitetskriterierna som Laituri-projektet gav ut 2004 har blivit en förebild som barnskyddsanstalterna borde följa. Genom att följa dessa rekommendationer för god kvalitet i barnskyddsarbetet säkrar även personalen en god insats. Rekommendationerna har som mål att se barnskyddet ur barnets synvinkel och säkra barnet en bra vårdplats redan från första stund barnet blir placerat i vård utom hemmet. De riksomfattande kvalitetskriterierna har även som mål att visa vad man skall fästa uppmärksamhet på i vården och rekommendationerna skall vara som stöd för anstalterna att kartlägga och utveckla sin verksamhet. Kriterierna är till för barnets bästa och det är personalen på anstalterna som har ansvaret för att vården och fostran ges på bästa möjliga sätt. Det är barnskyddsanstaltens eget bästa att man granskar kvaliteten i organisationen och man bör ha som mål att utveckla verksamheten till det bättre och inte bara ge en bra bild utåt. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukskriteerit 2004:5-6,8, Riekkilä 2008 24-25)

Den teoretiska referensramen tog upp att barnskyddsarbetets goda kvalitet är allas gemensamma angelägenhet och detta kommer upp i Lapsi-ARVI projektets budskap, projektet har varit ett treårigt projekt som Finlands kommunförbund har haft år 2006-2008 och projektets mål har varit att skapa en handbok om kvalitetskriterierna inom barnskyddsservicen. Dessa kriterier skall vara en bas för de som producerar och levererar service i barnskyddet. Dessa kriterier kan ses ur klientens, producentens, kommunens beslutsfattares eller arbetstagarnas synvinkel och så skall man bedöma området man vill utvärdera. Kriterierna ligger som grund för självutvärdering eller för värdering inom anstalten eller jämförelsegrupper. Genom att samla in enkäter av klienterna får man fram vad klienterna anser om kvaliteten på anstalten. Med hjälp av kvalitetskriterierna vet både klienterna och arbetstagarna vad som de kan förvänta sig av barnskyddet. (Holma 2009:3-4, 35-36) I resultatet från litteraturanalysen kom det

fram att utvecklingsarbetet på barnskyddsanstalter är viktigt med tanke på att få en fungerande och klarare vardag. Det kom fram att de barnskyddsanstalter som jag gjort min innehållsanalys om, hade utvärderat kvaliteten på anstalterna i efterhand genom att kritiskt granska serviceprocesserna. Andra använder sin kvalitetshandbok och de riksomfattande kvalitetskriterierna som grund då de bedömer kvaliteten på barnskyddsanstalten. Det som är grunden för hela kvalitetsarbetet är barnets bästa och vad som är bäst för barnet funderar man på i alldagliga rapporter, veckomöten, i arbetshandledningen och på skolnings- och utvecklingstillfällen (Riekkilä 2008:10, Heinonen 2007:41, 56, Salminen 2001:33)

Barnskyddsanstaltens personal och ledning skall fästa uppmärksamhet på vad god vård och fostran i den egna organisationen betyder och hur man uppfyller dessa och för att fastställa detta skall man även fråga barnens och föräldrarnas syn om saken. (Riekkilä 2008:44)

Både den teoretiska referensramen och artikelanalysen beskriver barnskyddsprocessen och vården utom hemmet som en stig som barnet går på och det är meningen att de professionella på barnskyddsanstalterna skall gå på stigen tillsammans med barnet och vägleda barnet på den rätta vägen. I början av stigen är det meningen att man skall komma barnet halvvägs tillmötes och detta sker genom att man söker den rätta placeringsplatsen åt barnet och genom att man låter barnet bekanta och vänja sig med anstalten. Den mittersta vägen på stigen beskriver livet på anstalten och i slutet av stigen skall personalen leda barnet till nästa skede i livet. Barnskyddsprocessens mål är att trygga barnets behov och att den skall svara på behovet av barnskyddsservice genom att samla in relevant information, planera vården och stöda familjen mångprofessionellt. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit: 2004:8, Laaksonen 2004:259-261, Riekkilä 2008:34)

Viktiga frågor som man bör få svar på när man bedömer den egna verksamheten i barnskyddsanstalten är: Vad, varför och hur man gör barnskyddsarbetet på barnskyddsanstalten, man skall med andra ord klargöra grunduppgifterna i arbetet. Det är viktigt att intresset för kvalitetsarbete på en barnskyddsanstalt kommer från personalen för då förbinder personalen sig samtidigt till att göra

kvalitativt gott arbete även i arbetsprocesserna. Genom att personalen lär sig om kvalitet och kvalitetskriterierna så kan även personalen utveckla sin egen kvalitet på barnskyddsanstalten. (Riekkilä 2008:4, 32, 35-38, Salminen 2001:31,33)

Delaktighet i barnskyddet

I den teoretiska referensramen och i artiklarna jag analyserat kommer det väldigt tydligt fram att barns delaktighet är en av de centrala principerna i barnskyddet och därför måste barnet ha möjlighet att påverka i saker som berör barnet. Barnskyddslagen lyfter fram att man skall arbeta med barnet. Barnet skall ha rätt att framföra sina åsikter i barnskyddsärenden enligt barnets ålder och utvecklingsnivå. Det är viktigt att man i barnskyddsarbetet fäster uppmärksamhet vid barnets åsikter och önskemål. Artiklarna lyfter fram att det är ytterst viktigt att man hör barnet och på det sättet får barnet möjlighet att påverka. Med hjälp av barnets delaktighet får man fram resurser som redan finns i barnet och som man kan använda till förmån för barnet. Barns delaktighet i barnskyddsarbetet samt deras erfarenheter ger alla parter möjlighet att bedöma och påverka arbetet. Allt det ovan nämnda sker genom att man diskuterar med klienterna och klienterna får möjlighet att framhäva sina egna önskemål, åsikter och de får ställa frågor. Delaktighet innebär just detta att klienterna får en känsla av att bli hörda och förstådda och på detta sätt även möjlighet att påverka verksamheten på barnskyddsanstalter. (Saastamoinen 2010:65-66, Barnskyddslagen 2007/417 kap1§5,§20, Muukkonen 2009:140-141, Salminen 2001:45)

I teorin kom det fram att när barn får vara med och medverka i barnskyddet så upplever barnet sig delaktig i saker som berör barnet självt. Detta är viktigt för barn som blivit försummade att de får en känsla av att bli hörda och sedda. Teorin säger att barns delaktighet innebär det hur barnet själv kan vara med och avgöra, uppfylla och bedöma barnskyddsarbetet som görs för att trygga barnets intresse. Samma sak kommer upp i artikeln om barns tankar om delaktighet i Sos-barnbyar, där man kommit fram till att barn har en naturlig vilja att vara delaktiga i sitt egna liv. (Hotari, Oranen, Pösö 2009:117-119, Koisti-Auer 2009:3)

I Muukkonens artikel (2009:135-136) kom det fram att det är viktigt att klienterna har möjlighet att vara delaktiga i barnskyddsprocessen. Man skall ge klienterna möjlighet att tillsammans med de professionella förverkliga processen. Barnet har rätt att delta i klientprocessen och det centrala är att man lyssnar på barnet och pratar med barnet på ett sätt att även barnet förstår.

Både den teoretiska referensramen och artiklarna jag analyserat beskriver delaktigheten som en trappa. Man menar att ju lägre ett barn befinner sig på trappstegen så desto mindre delaktig är barnet och ju högre barnet får möjlighet att kliva så desto mera delaktig känner barnet sig. Trappmodellerna menar med andra ord att klienternas känsla av delaktighet växer ju mera de får vara med och påverka i beslut som berör klienterna själva och hela organisationen. Även forskning om delaktighet visar att ju mer barn får vara med och bestämma samt säga sina åsikter i beslut, så desto mera delaktiga känner de sig. Enligt trappstegsteorierna skall man på varje steg granska hur de vuxna kan hjälpa barnet och om de vuxna har resurser till att stöda barnet i barnskyddsarbetet. (Flöjt 2000:1-3, Timonen-Kallio 2010:67, Oranen 2008:9-10)

Sammanfattning

Syftet med mitt examensarbete var att forska i vad god kvalitet på barnskyddsanstalter innebär och hur man kan bedöma att det är god kvalitet i barnskyddet samt hur klienterna kan känna att de är delaktiga till en god kvalitet. Jag anser att en god kvalitet och delaktighet går hand i hand på en barnskyddsanstalt med tanke på vad som kommer fram i både den teoretiska referensramen och i artiklarna. Teorin om kvaliteten i barnskyddet säger att en bra barnskyddsservice tar i beaktande barnets egna önskemål och förväntningar på vården, fostran och rehabiliteringen. I teorin om delaktighet kommer det likaså fram att man skall beakta barnens åsikter och önskemål och att det är viktigt att man hör barnet och att barnet på det sättet har möjlighet att påverka i barnskyddet. (Rousu&Holma 2004:12-13, Saastamoinen 2010:65-66)

Enligt den teoretiska referensramen kan man bedöma kvaliteten genom att ge klienten möjlighet att få sin röst hörd och det var ett kvalitetskriterium som jag ville lyfta fram med tanke på att det är ett sätt som man kan få klienten att kän-

na sig delaktig till en god kvalitet på en barnskyddsanstalt. Man kan utveckla verksamheten på en barnskyddsanstalt genom att få klientens feedback om servicen samt lyssna på klientens värderingar. Genom att få klientens röst hörd kan man få verksamheten mera klientcentrerad och detta kräver att personalen lyssnar och förstår klientens behov. Man kan använda sig av frågeformulär eller hålla bordsdiskussioner med klienterna för att få en bild av hur klienterna uppskattar kvaliteten på barnskyddsanstalten. Det som är det allra viktigaste är att de resultat man får av klienterna analyseras och om det är möjligt skall man gå klienternas önskningar tillmötes. Även barnskyddslagen lyfter fram klienternas rätt till delaktighet och att det är de professionellas skyldighet att samarbeta och stöda familjen i barnskyddsarbetet. Resultatet i litteraturanalysen kom fram till liknande svar om kvalitetsbedömning i barnskyddet. Artiklarna ansåg att klienterna är den viktigaste parten att bedöma kvaliteten i barnskyddet. Man skall på ett mångsidigt sätt uppfölja kvaliteten och genom responsen man får skall anstalten bedöma den egna framgången. Genom att få klienternas erfarenheter och feedback om servicen kan personalen på anstalten utveckla kvalitetsarbetet på barnskyddsanstalten. (Outinen 1999:22-32, Taskinen 2007:7, Salminen 2001:44-45, Niemelä 2005:50)

6. DISKUSION OCH FORTSATT FORSKNING

I detta kapitel vill jag lyfta fram mitt metodval och forskningens validitet och reliabilitet. Jag tar även fram förslag till fortsatt forskning. Jag vill även föra en diskussion om hela forskningsprocessen och min studie på ett kritiskt sätt.

Jag anser att hela forskningsprocessen har varit mycket lärorik men samtidigt även en väldigt arbetssam process som tog mycket längre tid än vad jag själv trodde att den skulle ta. Det var relativt svårt att hitta material till artikelanalysen och det var en tidskrävande process att söka material och sedan läsa igenom materialet noggrant för att göra en bra analys. Jag var förundrad över att det fanns så lite forskat om kvalitet på barnskyddsanstalter eftersom det ju borde vara ett område som man verkligen borde satsa resurser på. Den teoretiska referensramen anser jag att är en viktig och relevant bakgrund till min studie och jag hoppas att personalen på ungdomshemmet Tukkarri kommer att ha nytta av teorin när de skall skapa sin egen kvalitetshandbok. Jag skrev även en modell till innehållet i en kvalitetshandbok, enligt strukturen som används i Sosbarnbyar (bilaga 1). Jag ansåg att det var viktigt att lyfta fram lagstiftningen om barnskyddet och då främst om vård utom hemmet samt lagen om klientens ställning och rättigheter eftersom de har en stor betydelse i vad en god kvalitet i barnskyddet innebär. Likaså ville jag lyfta fram klienternas delaktighet till en god vård för att få klientens röst hörd, vilket jag själv anser vara en mycket viktig bit i barnskyddsarbetet. Resultatet som kom fram i artiklarna var relativt lika som den teoretiska referensramen och det var nog något som jag hade förväntat mig eftersom både en god kvalitet på barnskyddsanstalter samt klienternas delaktighet är något som alla borde sträva efter och som skall vara målet i barnskyddsarbetet. Jag anser att jag nu har en bredare syn på hela barnskyddsarbetet och jag vet vad jag som blivande socionom kommer att sträva efter i mitt arbete med placerade barn. Det har varit givande att göra ett examensarbete med arbetsrelevans och vetskapen att även andra kommer att ha nytta av min studie har gjort att jag verkligen har gjort min forskning med glädje. Jag anser att mitt examensarbete har arbetslivsrelevans i och med att kunskapen om ett kvalitativt arbete i barnskydd samt barns delaktighet är sådant som alla profi-

sionella inom det sociala området bör ha kunskap om och teman som man borde sträva efter i sitt arbete med omhändertagna barn.

6.1 Metoddiskussion

Jag anser att mitt metodval till mitt examensarbete fungerade bra och det var intressant att se att artiklarna och den teoretiska referensramen ansåg rätt lika om kvalitet och delaktighet på barnskyddsanstalter. Det skulle förstås ha varit intressant att analysera flera artiklar för att se om det skulle ha kommit fram några skillnader i resultaten, men eftersom det var relativt svårt att hitta artiklar om ämnet så blev analysdelen ganska snäv. Resultatet av artiklarna och den teoretiska referensramen fick mig att öppna ögonen under skrivandes gång och fick mig att inse vad allt en god kvalitet och delaktighet innebär och hur viktiga delar dessa är i hela barnskyddsarbetet. Jag hoppas att även personalen på ungdomshemmet Tukkar och kanske även andra anstalter kan ha nytta av mitt examensarbete, med tanke på att det skall stäva efter god kvalitet och delaktighet på barnskyddsanstalter. Själva metoden med litteraturstudie var en tidkrävande och arbetskrävande process men samtidigt en lärande process som lärde mig att gå systematiskt tillväga. I början av mitt examensarbete funderade jag även på om att jag skulle ha gjort en empirisk undersökning och intervjua personal och klienter på ungdomshemmet Tukkar om hur de anser att kvaliteten där är, men jag ansåg att då skulle jag kanske inte ha fått ett neutralt resultat med tanke på att jag själv arbetar på anstalten. Jag ville koncentrera mig både på kvalitet i barnskyddsanstalter och på klienternas delaktighet för en god kvalitet eftersom jag anser att fenomenen går hand i hand och detta kom även resultatet av analysen och artikelanalysen fram till samt att det viktigaste är att klienterna upplever att det är god kvalitet i barnskyddsservicen. Genom att klienterna själva får vara delaktiga i beslut som berör dem själva så upplever de samtidigt en högre kvalitet i själva barnskyddsarbetet.

Jag vill lyfta fram validiteten i mitt examensarbete och enligt Jacobsen (2007:156) innebär intern validitet att de resultat man fått kan uppfattas som riktiga. Jag anser att validiteten i mitt examensarbete är hög eftersom många författare och professionella inom området har kommit fram till samma resultat och

forskningarna har arbetslivsrelevans och att det inte enbart är forskarnas egna subjektiva åsikter. Extern validitet innebär resultatets generaliserbarhet och om studiens resultat stämmer överrens med verkligheten. (Jacobsen 2007:166) Jag anser att mitt resultat är generaliserbart med tanke på att jag anser att alla anstalter strävar efter service av god kvalitet och även delaktighet är en viktig del i barnskyddsarbetet.

Jag vill även lyfta fram reliabiliteten i mitt examensarbete. Reliabilitet innebär hur pålitlig undersökningen är och om undersökningsmetoden eller andra faktorer påverkat på resultaten. (Jacobsen 2007:169) Jag anser att mitt examensarbets reliabilitet inte är så väldigt hög med tanke på att min litteraturstudie inte var så stor och att många författare har använt sig av samma teoretiska referensram som jag men detta beror på att det inte ännu forskats så väldigt mycket i kvalitetsarbete inom barnskyddet. Men samtidigt kan reliabiliteten nås med tanke på att även barnskyddets riksomfattande kriterier har samma syn om god kvalitet och att även de riksomfattande kriterierna tar upp att man bör göra klienterna delaktiga i barnskyddsprocessen.

6.2 Fortsatt forskning

Ett förslag till fortsatt forskning i kvalitet på barnskyddsanstalter skulle vara att göra en kvalitativ forskning med intervju av både personal och klienter för att få en bredare syn på vad de egentligen tycker om kvaliteten på anstalten och om klienterna har en känsla av delaktighet om vad som sker på anstalten. Det vore även intressant att forska om personalen och klienterna på Tukkarri upplever att kvaliteten på ungdomshemmet förändrats efter att man tagit i bruk kvalitetshandboken och om personalen upplever att de har hjälp av handboken i det dagliga arbetet.

Ett annat förslag till fortsatt forskning skulle vara att göra en kvantitativ forskning med enkäter och jämföra vad ungdomar och personal på olika barnskyddsanstalter anser om kvalitet och delaktighet och göra en jämförelse mellan resultaten på de olika anstalterna och forska om resultaten skiljer sig mycket från varandra.

KÄLLOR

Barnskyddslag

13.4.2007/417

Tillgänglig:

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417> hämtad 1.10.2010

Bell, J. 2006. *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund. Studentlitteratur.

Eriksson, L. Markström, A-M. 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund. Studentlitteratur. 236s.

Flöjt, A. 2000. *Tunnetko olevasi osallinen eli mitä osallisuus on?* Verkkojulkaisussa: Viitanen, R. Nuorisokasvatus ammattina - interventioita osattoman nuoren arkeen. Nuorisotutkimusverkosto. Tillgängligt: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tuhti/viidestuhti.htm> Hämtad 31.10.2010

Friberg, F. 2006. *Dags för uppsats- vägledning för litteraturbaserad examensarbeten*. Lund. Studentlitteratur 154 s.

Heinonen, K. 2007. *Arvokasta lastensuojelua*. Pro gradu. Kuopion yliopisto. Kuopio. 62 s.

Holma, T. *LapsiARVI-kriteerit – perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle. Opas laadun arviointiin ja kehittämiseen*. 2009. Suomen kuntaliitto. Helsinki. Tillgänglig:

<http://hostetd.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/o090204105230P.pdf> hämtad 15.10.2010

Hotari, K. Oranen, M. Pösö, T. 2009. *Lapset lastensuojelun osallisena*. Ur boken: Bardy, M. Lastensuojelun ytimessä. Terveiden ja hyvinvointilaitos. Helsinki. s. 117-132.

Jacobsen, D. *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 2008. Studentlitteratur. Lund. 316s.

Laaksonen, Sari. 2004, *Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu*. Ur boken: Puonti, A. Saarnio, T. Hujala, A. *Lastensuojelu tänään*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, s. 256-264

Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt 1983/361. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1983/19830361> hämtad 15.10.2010

Laituri-projekti. 2004. *Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit.* Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki. 80s.

Koistinen-Auer, A-L. 2009, *Olen sitä mieltä, että...* Tillgänglig: <https://www.sos-lapsikyla.fi/tyomme/Documents/Lasten%20ja%20nuorten%20kysely.pdf> Hämtad 31.10.2010

Madsen, B. 2006. *Socialpedagogik: integration och inklusion i det moderna samhället.* Studentlitteratur. Lund

Muukkonen, T. 2009. *Lapset kohtaamis- ja prosessiosallisuus.* Ur boken: Bardy, M. Lastensuojelun ytimessä. Terveiden ja hyvinvointilaitos. Helsinki. s. 133-143.

Niemelä, E. 2005. *Suunnitelmat lastensuojelun laatua tukemassa.* Ur boken: Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki. s. 45-56

Oranen. M. 2008. *Mitä mieltä!/? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä.* Ensi- ja turvakotienliitto. Helsinki. Tillgänglig: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1911491/mit%C3%A4%20mielt%C3%A4!%20raporttiCS3.pdf> hämtad: 15.10.2010

Outinen. M, Lempinen. K, Holma. T, Haverinen. R. *Seitsemän laatupolkua. Vaihtoehtoja laadunhallintaan sosiaali- ja terveydenhuollossa.* 1999. Suomen kuntaliitto. Helsinki.

Riekk, Riitta. 2008, *"Tämä on laatu meidän talossa" – Tapauksittainen tutkimus laadun toteutumisesta ammatillisen perhekodin toiminnassa.* Tillgänglig: https://jux.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18567/URN_NBN_fi_jyu-200806035389.pdf?sequence=1 hämtad 31.10.2010

Rousu, S. Holma, T. 2004. *Lastensuojelupalvelujen laadunhallinta.* Suomen kuntaliitto. Helsinki. 88s.

Rousu, S. Holma, T. 1999. *Laadunhallinnan perusteita lastensuojelutyöhön. Toimintamalleja ja työvälineitä kuntien sosiaalitoimistojen laatutyöhön*. Suomen kuntaliitto. Helsinki. 144s.

Räty, T. 2007. *Uusi lastensuojelulaki*. Edita. Helsinki. 464s.

Saastamoinen, K. 2010. *Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki. Edita Prima oy. 370s.

Salminen, M. 2001. ”*En ymmärrä, mitä laatutyötä olisimme täällä tehneet?*” Tutkielma vastaanottolaitosten kehittämistyöstä pääkaupunkiseudulla. Helsinki. Stakes. Tillgänglig: http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/B2D0D636-AD9C-4E72-AF8F-466688A84602/0/tp5_01.pdf hämtad 31.10.2010

Taskinen, S. 2007. *Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas*. Helsinki. Stakes. 126 s.

Timonen-Kallio, E. 2010. *Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä*. Ur boken: Tanskanen, I & Timonen-Kallio, E. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turun ammattikorkeakoulu. Turku. s. 6-17.

BILAGA 1

Exempel på kvalitetshandbokens innehåll i Sos-barnbyar

1. Barnskyddsanstaltens verksamhet
  - 1.1 Verksamhetsfilosofin
  - 1.2 Kvalitetspolitik
  - 1.3 Värderingar
2. Klienter och samarbetspartners
  - 2.1 Barn och unga
  - 2.2 De biologiska föräldrarna
  - 2.3 De placerande kommunerna
  - 2.4 Samarbetspartners
3. Sos-barnbyars verksamhet i Finland
  - 3.1 Sos-barnbyar
  - 3.2 Sos-ungdomshem
  - 3.3 Centralbyrå
4. Kostnader och ersättning
  - 4.1 Vårdkostnader
  - 4.2 Vad täcker kostnaderna
5. Personal
  - 5.1 Personalens struktur
  - 5.2 Personalens strävan till kvalitet
  - 5.3 Valet av barnbyföräldrar och deras skolning
  - 5.4 Personalens ansvarsområden
  - 5.5 Gemenskapens betydelse på hemmens fostringsarbete
6. Medel att utveckla och uppehålla arbetsförmågan
  - 6.1 Samarbetsmöten
  - 6.2 Utvecklingssamtal

- 6.3 Arbetsplatsmöten
- 6.4 Arbetshandledning
- 6.5 Vila och distans
- 7. Placeringsprocessen
  - 7.1 Syftet med kvalitet i placeringsprocessen
  - 7.2 Placeringsprocessens skeden
- 8. Kvalitet i vård och fostran
  - 8.1 Målsättningen med kvalitet i vård och fostran
  - 8.2 Försäkran av förverkligandet av ett kvalitativt gott arbete
- 9. Eftervården
  - 9.1 Vad innebär eftervård
  - 9.2 Stödåtgärder
- 10. Resultat av vården
  - 10.1 Bedömnings modeller
  - 10.2 Bedömning av barnets placering och utveckling
    - 10.2.1 Plan för vård och fostran
    - 10.2.2 Vårdplan
  - 10.3 Kvalitetsbedömning av hela organisationen och hemmet
- 11. Feedback och uppföljning av resultat
- 12. Bilagor
  - (Rousu&Holma 2004:59-60/min övers.)

Bilaga 2. Litteraturöversikt

Författare	Titel	Syfte	Metod	Resultat
Heinonen, K 2007	Arvokasta lastensuojelua	Att klarlägga hur man bedömer kvalitet och värderingar ur barnskyddspektiv. Reda ut hurudana instruktioner har utgivits till barnskydd av god kvalitet.	Temaintervjuer med två arbetstagare från Sos-barnbya rf. centralbyrå	Ett kvalitativt gott barnskyddsarbete innebär att man beaktar klientens behov. Problemet är att kvaliteten i socialvården är subjektiva erfarenheter.
Salminen, M 2001	”En ymmärrä, mitä laatu-työtä olisimme täällä tehneet?” Tutkielma vastaanottolaitosten kehittämistyöstä pääkaupunkiseudulla.	Att granska vad personalen anser att kvalitativt gott arbete på mottagningshem är och hur personalen anser att man kan bedöma och utveckla kvalitetsarbetet.	Kvalitativa intervjuer med 8 arbetstagare på 4 mottagningshem.	Motstridigheter mellan det vardagliga utvecklingsarbetet och det administrativa utvecklingsarbetet. Kvalitetstänkandet ”sitter” inte ännu så bra i arbetet i vardagen på mottagningshemmen.
Rieki, R 2008	”Tämä on laatu meidän talossa”- Tapaustutkimus laadun toteutumisesta ammatillisen perhekodin toiminnassa.	Att klarlägga vad kvalitetskontroll i vardagen på professionella familjehem innebär samt hur vård och fostran sker i vardagen.	Kvalitativa forskningsintervjuer	Viktigt för barnets bästa att profilera familjehemmets verksamhet. Antalet barn på hemmet har stor betydelse för verksamhetens kvalitet.
Laaksonen, S 2004	Huostaanoton ja sijaishuollon ja jälkihuollon laadusta	Att granska kvalitetstänkandets utveckling i barnskyddet i Finland och hur man bedömer kvaliteten i	Litteraturstudie	Klientcentrerat arbete anses vara ett kvalitativt gott arbete. En skriven verksamhetsplan, som förklarar

		barnskyddet	.	processerna och ständigt granskar hur viktigt arbetet är.
Niemelä, E 2005	Suunnitelmat lastensuojelun laatua tukemassa.	Att granska hur planerna i barnskyddet kan stöda att det är en god kvalitet	Litteraturstudie, samt fältstudie inom barnskyddsservicen.	Ett bra barnskyddsarbete innebär att barnens behov fullföljs på lagligt och kvalitetsfullt sätt och på rätt tidpunkt. Arbetet grundar sig på planering, tillgänglighet, öppenhet och konfidentiell. Vård- och fostringsplanerna fastställer vad som anses som god vård och fostran för varje enskilt barn. Planen skall finnas till för att stöda och underlätta barnskyddsarbetet.
Koisti-Auer, A-L 2009	Olen sitä mieltä, että... Sos-lapsikylissä ja nuorisokodissa asuvien lasten ja nuorten mielipiteitä arjesta, osallisuudesta ja oikeuksista.	Att granska vad barn och unga anser om livet i Sos-barnbyar och ungdomshem, om vardagen och förhållanden till de vuxna, känslor om omhändertagningen samt om känslan till delaktighet samt barnens rättigheter.	Enkätundersökning till alla barn och ungdomar som bor i Sos-barnbyar och ungdomshem, sammanlagt 136 barn och unga	Barn och unga har en naturlig vilja att delta i saker som berör barnet självt, om bara vuxna ger möjlighet till det. Barnen och unga anser att barnbyarna ger ramar till ett tryggt liv och de anser att de får vara delaktiga i beslut som berör vardagen.

Flöjt, A 2000	Tunnetko olevasi osallinen, eli mitä osallisuus on?	Att granska vad som är en passlig delaktighetsdefinition i ungas gruppverksamhet och till kvaliteten i gruppverksamheten	Litteraturstudie samt kvalitativa intervjuer med tre ungdomar.	Ett nytt kriterium till delaktighet i ungas gruppverksamhet: viktigt att höra den ungas röst. Genom empowerment har de unga möjlighet att kontrollera sitt egna liv och medverka i beslut som berör den unga själv.
Timonen-Kallio, E 2010	Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä.	Att granska hur delaktigheten förverkligas på institutioner samt delaktighetens socialpedagogiska grund.	Litteraturstudie samt resultat av forskarens egen studie om egenvårdarrollen i vård- och fostringsarbetet.	Ett barncentrerat arbete innebär att den professionella förstärker barnets bild av barnet självt samt ge barnet sociala färdigheter och resurser till att bli en god medborgare. Genom att förstärka delaktighet skapar den professionella ett pedagogiskt förhållande samt en process som bygger på dialog. Det är viktigt att motivera barn och unga att delta och vara delaktiga.
Muukkonen, T 2009	Lapsen kohtaamis- ja prosessiosallisuus	Att granska hur klienterna får vara delaktiga i barnskyddsprocesserna och hur man får klienterna delaktiga i arbetet	Litteraturstudie	Att de professionella verkställer barnskyddsarbetet tillsammans med barnen och föräldrarna. Man skapar dialoger och en gemensam förståelse. Man lyssnar, ser och förstår klien-

terna.